

ROMA MACĀRĀRĒ

Pablo jóaripũ

Ññuduticorigue

1 ¹Yũũ Pablo, Jesucristore pa-decotegeũ, cũũyere wededuti-gũ beserigu niiã. Cũũ yũũre Cõã-macũ netõnére quetire wededuti-gũ boorigũ niwĩ. ²Profetamena-pũra “netõnére quetire ticogũda” jĩĩ wedesũguetoarigu niwĩ. Tee maquẽrẽ marĩ buea Cõãmacũye queti jóaripũrũ. ³Tee queti Cõã-macũ macũye maquẽrẽ wedea. Cũũ marĩ tiiróbiro biigũ, õpũ David pãrãmi niinũnũsegeũ niyigu. ⁴Ñañarẽ tiilhégũ niyigu. Cũũ dia-ri siro, Cõãmacũ cũũrẽ masõyigu. Teero cũũ masõriguemena Cõã-macũ basocãre “yũũ macũ niĩ” jĩĩriguere tutuaremena ãñooyigu. Cũũ macũ marĩ Õpũ Jesucristo niĩ.

⁵Jesús yũũre ãñurẽ ticorigũ niwĩ. Yũũre cũũyere wededutigu besewi. Niipetiroprũ basocã Jesu-rẽ padeoáro jĩĩgũ, cũũ dutirere tiiáro jĩĩgũ, yũũ cũũye quetire wedebatea. Niipetira Jesuré maĩ-ãrõ cũũcã jĩĩgũ, wedebatea.

⁶Cõãmacũ múãcãrẽ boorigũ ni-wĩ Jesucristomena niãdarare. ⁷Múã Cõãmacũ maĩrãrã niiã. Múã-rẽ beserigu niwĩ cũũ põna niãda-rare. Teero tiigũ, yũũ niipetira múã Roma macãrãrẽ ãñudutia.

Cõãmacũ marĩ Pacũ, teero biiri marĩ Õpũ Jesucristo múãrẽ ãñurẽ ticoaro; ãñurõ niirecutiri tiiáro.

Pablo Romaprũ wáadũgamirigue

⁸Aterẽ múãrẽ wedesũguea: Niipetiro macãrãpũ múã Jesuré pa-deorere wedesecua. Teerẽ tũogũ, Jesucristo wãmemena Cõãmacũ-rẽ usenire ticoa. ⁹Cõãmacũrẽ maĩrẽmena padecotea. Teero tiigũ, cũũ macũye netõnére quetire wedebatea. Cũũ masĩqui: Yũũ cũũmena wedeserecõrõ múãye maquẽrẽ sãĩbosárucua. ¹⁰Teero biiri aterẽ cũũrẽ sãĩrucújãã: “Cõãmacũ, mũũ boorí, yũũ Ro-marprũ wáagũda; too macãrã mũũ-rẽ padeorãre ññadũgamiga”, jĩĩ sãĩmiã. Yoajõãã yũũ múã pũtoprũ wáadũgamiriro. ¹¹Múãrẽ nemo-ró wãcũtutuare bayiró boosãjĩgũ, Espiritu Santo yũũre masĩrẽ tico-rẽmena múãrẽ tiiãpudũgaga. Teerẽ tiigũ, toopũre wáadũgami-ga. ¹²Marĩ cãmerĩ tiiãpuadacu. Múã yũũ Jesuré padeorere ññarã, nemoró padeó, wãcũtutuaadacu. Yũũcã múã padeorere ññagũ, tee-rona wãcũtutuagũdacu.

¹³Yáa wederabiro niirã, múãrẽ aterẽ masĩrĩ boogã: Sĩcãrĩ mee múã pũtoprũ “wáagũda” jĩĩmiã. Dee tii wáamasĩña maniã ména.

Aperopú macãrã judíoa niihêrãrê yuu Jesuré padeoré boosárirobirora múácãrê Jesuré padeoré booságũ wedegu wáadugamiga. ¹⁴Cõamacũ cũye quetire niipetirare yũre wededutiwi. Griegoaye wedeserare, griegoaye wedesemasihêrãcãrê wededutiwi. Masĩrãrê, masihêrãcãrê wededutiwi. ¹⁵Tee tiigũ, múã Romapũ niirãrê Cõamacũ netõnére queti cúuiguere bayiró wededugaga.

Netõnére queti tutuare cwoa

¹⁶Yuu Cõamacũ netõnére quetire boboró maniró wedea, tee queti tutuare cworí ñnagũ. Cõamacũ niipetirare tee quetire padeorãre netõnéqui. Judíoare netõnéqui; judíoa niihêrãcãrê teerora netõnéqui. ¹⁷Tee quetimena marĩ ateré masiã: Cõamacũ Jesuré padeorãre “añurãrã niĩya” jĩ ñnaqui. Jesuré padeorã díçure teero ñnaqui. Teero padeorãre Cõamacũye queti jóaripũpũ biiro jóanowũ:

Cõamacũ cũrê padeogúnore “añugúrã niĩ” jĩ ñnaqui;

cũrê catiré petihére ticogũdaqui,^a
jĩ jóanowũ.

Niipetira wapa cwóoya

¹⁸Marĩ masiã: Cõamacũ cũrê netõncãrãrê, teero biiri ññaré tiirãre ññaró tiiquí. Cũã ññaré

tiirémãna ãpêrá diamacũ maquêrê masĩrĩ tiirícua. Cũã teero tiiré wapa Cõamacũ ñmãseperumená cũ bayiró cúarere marĩrê ñngũ tiiquí. ¹⁹Cũã Cõamacũye maquê síquêrê masimícua. Cũ basiro teeré añuró masĩrĩ tiirígu niimiwĩ. ²⁰Cõamacũ atibúreco maquê tiiriguere ñnarã, cũrê ñnaripacara, “niiqui” jĩmasiñoã. Cũ tiiríguemena cũ tutuare cwone-tójõãre baucú. Teero tiirã, deero jĩmasirícua; wapa cwójãcua. ²¹Cũã “cũñjã teero biigúno niiqui” jĩ masipacara, cũrê quioníremena ñnariyira. Sícarĩno cũrê usenire ticoriyira. “Cũñjã teero biigúno niiqui” jĩrõno tiirã, queoró wãari tiihérepere wãçyíra. Jõõpemena nemoró ññaró wãcũãmajãyira. ²²Cũã “masiñetójõã” jĩrã niipacara, twomasihêrã wáyira. ²³Cõamacũ catirucugure asibatére cwogúpere booríyira. Cũpere booróno tiirã, basocã cũã weerirapere padeoyíra. Basocã bóadiaadara queorére, minipõná queorére, wáicura queorére, pĩnoã queorére wee, padeoyíra.

²⁴Cũã teero tiiré wapa Cõamacũ cũã booró tiidugárenoré tiijãrõ jĩngũ, cõãjõãrigu niiwĩ. Teero tiirã, ñeapera, cũã basirora basocã tiinõña manirénoré tiicãmésãjãyira. ²⁵Cõamacũye queti diamacũ niirépere booríyira. Jĩditorepere booyíra. Niipetire tiirí-

^a1.17 Habacuc 2.4.

gurepere súbusepeoriyira. Cũñpere súbusepeorono tiirá, cũñ tiiriguepere súbusepeoyira. Marĩrẽ Cõãmacũrẽ ũsenipeorucujãrõ booa. Teerora tiirõ booa.

²⁶Teero tiigú, Cõãmacũ cũã bayiró ũgaripéarere tiijããrõ jĩĩgũ, cũãrẽ cõãjõãyigũ. Numiãpura ũmuãmena dícu ñeeaperenorẽ duujá, cũã basiro numiã sesaro ñañaré tiiyira. ²⁷Teerora ũmuãcã numiãmena dícu ñeeaperenorẽ duujá, ãpẽrá ũmuã sesaro bayiró ñeeapedugayira. ũmuã basirora ãpẽrá ũmuãmena ñeeape, bobooro wáari tiirere tiiyira. Teero tiirá, cũã ñañaré tiiré wapa cũãye õpũñrĩpũre, teero biiri cũã wãcũrẽpũre ñañarõ wáari tiiyira.

²⁸“Marĩ Cõãmacũrẽ wãcũre wapananiã”, jĩiyira. Teero tiigú, Cõãmacũre cũã basiro wãcũrere “wapananiãre niijããdacu” jĩiyigũ. Toorã nemoró ñañarõ tiiãmajãrucuyira sãa. ²⁹Niipetire ñañaré tiirénorẽ tiirucújãcua. ãpẽrãrẽ ñañarõ netõrĩ tiiãdarere wãcũcua. Apeyenó cõopacãra, boonemójãcua. Ate niipetire ñañarére tiidugãcua. Doecua. Cãmerĩstãcua. Cãmerĩtuti, cãmerĩquẽcua. Tiiditócua. Ñañaré tiidugãrere tiirucúcua. Wedepaticua. ³⁰ãpẽrãrẽ ñañarõ wáari tiidugãra, wedesããmajãcua. Cõãmacũ doonórã niicua. “Marĩ ũpũtĩ macãrã niijĩrã, marĩ tiidugãrere tiiãda”, jĩĩ wãcũcua. “Marĩ ãpẽrá nemoró niinetõñcãã”, jĩĩ wãcũcua. “Biirõ biirãno niĩã ũsãjã”, jĩĩcua. Ñañarére tiibúajãcua. Cũã pa-

cũsũmããrẽ netõñcãjãcua. ³¹ãñurõ diamacũ wãcũricua. Cũã “teerora tiijããda” jĩĩmiãriguere tiiricua. Cũãya wederare maĩrénorẽ masĩricua. Bóaneõ ññaricua. ³²Ateré ãñurõ masĩmicua: Cũãnorẽ cũã teero tiiré wapa Cõãmacũ cũãrẽ pecamerũ cõãgũdaqui. Teeré masĩpacara, ñañarére tiirucújãcua. ãpẽrãrẽ ñañaré tiirĩ ññarã, “ãñuniã” jĩĩcua.

Cõãmacũ diamacũrã wapa tiigũdaqui

2¹Múãcã basocãra niipacara, ãpẽrãrẽ “cũã ñañarã niĩya” jĩĩ ññabeserijãña. “Cũã wapa cõoõya” jĩĩrã, múã basiropecã wapa cõoãdarara niirã tia. Múãcã cũã tiirõbirora tiicú. Teero tiirá, Cõãmacũrẽ deero jĩĩ netõñcãmasĩricu; múãcã wapa cõorãra niicu. ²Ateré marĩ masĩã: Cõãmacũjã ñañaré tiirãre diamacũrã wapa tiigú, diamacũrã tiigú tiiquí. ³Múã ãpẽrãrẽ “cũã ñañarã niĩya” jĩĩpacara, cũã tiirõbirora tiijãã. Teero tiirã, “Cõãmacũ ũsãpereja ‘múã ñañarã niĩã’ jĩĩriqui” jĩĩ wãcũrijãña. “Múãcã ñañarãrã niĩã”, jĩĩgũdaqui. ⁴Cõãmacũ múãrẽ bóaneõ ññagũ máata ñañarõ tiiriqui ména. Cũñ múãrẽ bóaneõ ññapacari, múã cũñrẽ teero ññajãã. Ateré múã tũomasĩricu: Cõãmacũ múã ñañaré tiirere wãcũpati, wasoãro jĩĩgũ, ãñugũ niijĩgũ, máata ñañarõ tiiriqui ména. ⁵Cũñ teero tiipacãri, múã ñañaré tiirere wãcũpati, wasodugã-

ricu. Múã jōõpemena ñañarére tiinemósãjãjirã, Cõãmacũrẽ cúarosãrĩ tiirã tiia. Too síro basocáre wapa tiíadari bãreco jeari, Cõãmacũ bayiró cúagu múãrẽ wapa tiíadarere ãnogúdaqui. ⁶Basocãcõrõ tiiríguepũre ññaco, wapa tiigúdaqui. ⁷Ññuré tiirucúranopere cũũ pũtopũ catiré petihére ticoğũdaqui. Cũã Cõãmacũmena niirucujãrere boocúa. Cõãmacũ cúãrẽ “ãñurõ tiíawũ” jĩirére tũodũgãcua. ⁸Ãpẽrãménapere Cõãmacũ bayiró cúagũdaqui. Cũã Cõãmacũrẽ netõñcãrã, cũã booré dícuere tiidũgãcua. Diamacũ maquẽrẽ boohéra, ñañarépere tiinunãsecua. ⁹Niipetira ñañaré tiirécutirano ñañarõ netõãdadua; teero biiri ñañarõ tũgueñarucujããdadua. Judíoare teero wãaadacu; judíoa niihẽrãcãrẽ teorora wãaadacu. ¹⁰Niipetira ãñurõ tiirécutirapere Cõãmacũ “múã ãñurõ tiiwũ” jĩigũdaqui. Niipetira ññacoropũ cúãrẽ ãñurõ tiigũdaqui. Cũãrẽ ãñurõ niirecutiri tiigũdaqui. Judíoare teero tiigũdaqui; judíoa niihẽrãcãrẽ teorora tiigũdaqui. ¹¹Cõãmacũ sicadita macãrãrẽ “múã dícu ãñurã niã” jĩiri-qui; niipetire dita macãrãrẽ sícãrĩbĩro ññaquí.

¹²Niipetirare Moisére dutiré cúũriguere cũorípacari, cúã ñañaré tiirécutire wapa pecamepũ wáarora niijããdadu. Tee dutirére cũorãpecãrẽ netõñcãre wapa diamacũrã wapa tiinóãdadua tee dutiré jĩrõbirora. ¹³Tee dutirére

tũorémema dícu Cõãmacũ ññacoropũre ãñurã mee niíya. Tee dutirébirora tiirí siro niíatã, “ãñurãrã niíya” jĩigũdaqui Cõãmacũ. ¹⁴Judíoa niihẽrã Moisére dutiré cúũriguere ticonoripacara, cúã basiro ãñurére tiirã, tee dutiréno- rẽna tiirã tiicúa. Cũã basiro tiiré- mena tee dutirére masĩrã tiirõbi- ro niíya, tee dutirére cũorípaca- ra. ¹⁵Ññuré tiirémema cúã diama- cú wãcũrere ãnocúa. Tee dutirére masĩrã tiirõbiro niicua. Ññurõ yeeripũnacutira niicua. Teero tiirã, ãñurére tiíarira “ãñuniãwũ” jĩimasĩcua; ñañarére tiíarira “ñã- ñaniãwũ” jĩimasĩcua. ¹⁶Teero tiigũ, Cõãmacũ cúũ basocáre wapa tiíadari bãreco jeari, Jesucristore wapa tiidutígũdaqui. Tiibũreco jeari, Jesucristo niipetira cúã ñañaré wãcũrere wapa, teero biiri cúã ãpẽrã ññahẽrõpũ tiirígue wapacãrẽ cúãrẽ wapa tiigũdaqui. Yũũ Cõãmacũ netõnére queti cúũri- guere wedegu, teeré wederucua.

Judíoa, teero biiri Moisére dutiré cúũrigue

¹⁷Apetó tiirã, múã judíoa wãcũbocu: “Ûsã judíoa niíã; Moisére dutiré cúũriguere cũo; Cõãmacũ ãsã judíoayagura nií; teero tiirã, ãsã dícu Cõãmacũ põna niíã”, jĩ wãcũmicu. ¹⁸“Ûsã Cõãmacũ booréno- rẽ masĩã. Moisére dutiré cúũriguere masĩrã niijĩrã, ãsã ãñuré petire besemasĩã”, jĩ wãcũmicu. ¹⁹“Capeari bauherare wéewasũguera tiirõbiro judíoa

niihērārē buemasījāā. Naītārōpū niirārē sīawócora tiiróbiro Moisére dutiré cúūriguere masīhērārē wedemasīā”, jīi wācūmicu. ²⁰“Ēsā Moisére dutiré cúūriguere cwojírā, diamacú maquērē masīā. Teero tiirá, tūomasīhērārē, sicato buemūōcorare buemasīā”, jīi wācūmicu. ²¹Múā “āpērārē buerá niīā” jīirā, múā basirope buesūguero booa ména. Āpērārē “yarijāña” jīi wedepacara, āpērāyére yaajácu. ²²“Múā nūmosánūmiā niihērārē, múā manusūmūā niihērārē ñeeaperijāña” jīipacara, ñeeapejācu. Múā āpērā weerirare, cúā padeoráre doopacára, cúā padeoré wiseripū niirére yaajácu. ²³“Ēsā Moisére dutiré cúūriguere cwojírā, āpērā nemoró niīā”, jīi wācūmicu. Teero wācūpacara, tee dutirére netōnucájācu. Āpērā múā netōnucárī ññajírā, Cōāmacūpere ñañarō wedesecua. ²⁴Cōāmacūye queti jóaripūpū múā teero tiirénorē biiro jóanowū: “Múā tiibuyére wapa judíoa niihērāpe Cōāmacūrē ñañarō wedesecua”, ^b jīi jóanowū.

²⁵Múā Moisére dutiré cúūriguebirora tiiatā, múā cōnerígu yapa macā caseróre widecōārecā wapacutía. Múā tee dutirére netōnucárā doca, widecōāñoña manirā tiiróbiro pūtuácu. ²⁶Apetóre sīcū widecōāñoña manigúpe Moisére dutiré cúūriguere tiiquí. Teeré tiigú, Cōāmacū ññacoropū

re widecōānorigū tiiróbiro niiquí. ²⁷Múā judíoa Moisére dutiré cúūriguere cūomiā. Widecōānorira niipacara, tee dutirére netōnucájācu. Āpī widecōāñoña manigú niipacū, tee dutirére masīripacū, tee dutiré jīirōbirora tiiquí. Cūū teero tiirí, niipetira múā wapa cwoerére añurō ññamasījānoādacu. ²⁸“Judíoayū peti niīā” jīigúno sotoá maquē dícuere tiinórigū mee niiquí. Cūūye ōpūū maquē dícuere widecōānorigū mee niiquí. ²⁹Judíoayū peti niigúpe cūū wācūrēpūre Cōāmacū dutirére useniremena tiiquí. Cūūpe ñañarō wācūrere widecōānorigū tiiróbiro niiquí. Espíritu Santo marī wācūrere wasorí tiiquí. Tee dutirére tiirémenape marī basiro wasomasīricu. Basocá teero wasonórirare “añurárā niīya” jīiripacari, Cōāmacūpe teeré jīigūdaqui.

3 ¹Yūū teero jīigū, “judíoa niiré wapamaníā” jīigū mee tiíawū. Teero biiri “cōnerígu yapa macā caseróre widecōārecā wapamaníā” jīigū mee tiíawū. ²Teero wapacutírucujāā. Ateré wedesugueguda: Cōāmacū marī judíoarena cūūye quetire wedearo jīigū, cúūyigu. ³Āpērā judíoa Cōāmacū dutirére tiidújāmicua. Cōāmacūcā cúā tiiróbirora cūū “tiigūda” jīiriguere ¿tiidújāgari? ⁴Tiidúriqui. Ateré wācūrucujāña: Cōāmacū cūū jīirobirora

^b 2.24 Isaías 52.5.

queoró tiirucúqui. Marĩpe niĩ “tiíada” jĩĩmiáriguere tihérapeja. Cũũye queti jóaripũpũ tee maquẽrẽ biiro jóanowũ:

Mũũ jĩĩrẽ diamacũrã nijãrõ tiia.

Teero tiirã, mũũrẽ wedesãmasĩña maniã.

Mũũrẽ wedesãpacari, netõncãrucujãgũdacu,^c jĩĩ jóanowũ.

⁵Teero tiigú, sĩcũ ñañarõ wãcũgũno biiro wãcũboqui: “Yũũ ñañarẽ tiirẽmena Cõãmacũ añurõ tiirẽpe nemoró añurõ baujáãdacu sãa”, jĩĩmiqui. Too síro jĩĩnemoboqui: “Yũũ teero tiárigue wapa niipacari, Cõãmacũ yũũmena cúagũ, ñañarõ tiiquí”, jĩĩ wãcũboqui. ⁶Teero mee niĩ. Cũũ teero jĩĩrẽno diamacũ niirẽno niĩãtã, Cõãmacũ sĩcũnorẽ cũũ ñañarẽ tiirẽ wapa diamacũ bese, ñañarõ tiimasĩriboqui.

⁷Ãrĩ ñañarõ wãcũgũno jĩĩnemojãboqui: “Yũũ jĩĩditoremena Cõãmacũ diamacũ wedeserepere añurõ wedesenoadacu. Yũũ jĩĩditoremena añurõ wedesenopacu, ¿deero tiigú Cõãmacũ yũũre yũũ jĩĩditore wapa ñañarõ tiibógari?” jĩĩmiqui. Cũũ teero jĩĩrẽ jĩĩãmare niĩ. ⁸Cũũ teero jĩĩrẽno diamacũ niirẽno niĩãtã, biirope pũtuáboyu: “Marĩ ñañarẽ tiirĩ, Cõãmacũ añurõ tiirẽre nemoró masĩadacua. Teero tiirã, añurẽ wãaaro jĩĩrã, ñañarẽ-

pere tiíada”, jĩĩjãbocu. Ãpẽrá yũũre, yũũ menamacãrãrẽ merẽã wãcũãrõ jĩĩrã, “Pablo teerẽ buequi” jĩĩditocua. Cũã teero jĩĩditore wapa Cõãmacũ cũãrẽ diamacũrã wapa tiigú, ñañarõ tiigúdaqui.

Niipetira wapa cõõõya

⁹Too docare ¿deero pũtuãnoãdari sãa? ¿Cõãmacũ ññacoropre marĩ judíoa ãpẽrá nemoró añurã niinetõncãĩ? Niiria. Niipetira judíoa, judíoa niihẽrã Cõãmacũrẽ netõncãrã nijĩrã, sĩcãribíro wapa cõorã dícu niĩ. Múãrẽ teerẽna wedetoawũ. ¹⁰Tee maquẽrẽ Cõãmacũye queti jóaripũpũ jóanoã:

Sĩcũno añurẽ tiigú maniĩ.

¹¹Sĩcũno Cõãmacũye maquẽrẽ tuomasĩgũ maniĩ.

Sĩcũno Cõãmacũrẽ masĩdũgarii; cũũrẽ wãcũnũnũsedũgarii.

¹²Niipetira Cõãmacũyere duujã, posapetijõãya.

Niipetira ñañarẽ tiíya.

Sĩcũno ãpẽrãrẽ añurõ tiigũno maniĩ.^d

¹³Cũã wedesere masãcope tusuri copẽpũ ñniwiónecoro tiiróbiro niĩ.

Tee ñniwiónecore tiiróbiro basocã ñañarẽre wedeseya. Jĩĩditorucuya.^e

Ãñaã useropũ nima cõorã tiiróbiro bayirõ pũnirõ wedeseya.^f

^c 3.4 Salmo 51.4.

^f 3.13 Salmo 140.3.

^d 3.10-12 Salmo 14.1-3.

^e 3.13 Salmo 5.9.

14 Æpērārē doajāya; bayiró tu-tiia. ^g

15 Cúã basocáre sīādugára, boyeromena sīará wáaaya.

16 Cúã wáaro basocáre ñañaró peti tiíya.

Cúãyere ñañopetijã, bóaneōrã pũtuári tiíya.

17 Æpērārē añuró niirecutiri tiríya. ^h

18 Cōāmacūrē quioníremena ññariya. Cūūrē cuiiriya, ⁱ

jī jóanoã.

19 Marī masīã: Cōāmacūye queti jóaripũ maquē marī judíoarena jījārō tiia, “añurá niiã ãsã” jīirijārō jīrō. Niipetirapũra wapa cuorá dícu nijācu. 20 Moisére dutiré cúūriguemenarã marī ñañaré tiirira Cōāmacūrē “ãsã mũu dutirére netōnucájātũ” jīimasīnoã. Teero tiigú, Cōāmacū sīcūnorē “mũu tee dutirére tiipetijārigũ nijīgũ, añugúrã niiã” jī ññariqui.

Jesuré padeorémene netōnénoãdacu

21 Atitóre Cōāmacū Jesuré padeoráre “añurárã niíya” jī ññaquí. Marī “Moisére dutiré cúūrigue jīrōbirora tiíawũ” jīiripacari, “añurárã niíya” jī ññaquí. Moisés, teero biiri profetas Cōāmacū teero marīrē tiibosáadarere cūyeye queti jóaripũpũ jóarira niwã. 22 Niipetirare Jesucristore padeorémene Cōāmacū “añurárã niíya” jī ññaquí. Cōāmacū niipe-

tirare sīcārībíro ññaquí. 23 Marī niipetira ññané tiirá niiã. Marī niipetirare pairó dũsaa; marī añurá niiridojãã Cōāmacū niiré tiiróbiro. 24 Teero niipacari, Cōāmacū marīrē añuré ticogú Jesucristo wapatíbosariguemena marīrē “wapa cuohéra pũtuáaro” jīiyigũ. Tee wapatíbosariguere teerora ticojāyigũ. 25 Too suguero macārãpũre cúã ññané tiipacári, ññaró tiiriyigũ. Bóaneō ññaré cuojígũ, cúãmena cūũ cúarere ññoríyigũ ména; teerora ññajāyigũ. Too síro Cōāmacū Jesuré marīrē diabosari tiirí, cūyeye díi òmayudiyiro. Marī cūũ diabosariguere padeorí, Cōāmacū marímena cúanemoriquí. Teeména Cōāmacū cūũ “diamacúrã tiigú niiã” jīirére ññooyigũ. 26 Atitócārē Cōāmacū cūũ “diamacúrã tiigú niiã” jīirére ññoquí. Diamacúrã tiirécütijígũ, Jesuré padeoráre “wapa cuohérara niíya” jī ññamasíquí.

27 Teero tiirá, marī “biiro tiirécütirano niiã ãsājã” jīimirigue wapamaníã. Marī Moisére dutiré cúūriguere tiipetirapeja, teeré jīimasīnobojoyu. Cōāmacū marī Jesuré padeorípere ñña, “añurárã niíya” jīiquí. Teero tiirá, “biiro tiirécütirano niiã ãsājã” jīimasíñña maniã. 28 Ateména pũtuáa sáa: Marī Jesuré padeorí, Cōāmacū marīrē “wapa cuohérara pũtuáya” jī ññaquí. Moisére dutiré

^g 3.14 Salmo 10.7. ^h 3.15-17 Isaías 59.7-8. ⁱ 3.18 Salmo 36.1.

cúuriguere tiirígue wapa mee niicu.

²⁹Too docare ¿Cõāmacū judíoayagu dícu niigari? Niirii. Judíoa niihēráyagucā niíi. ³⁰Cõāmacū sícārā niíi. Cõāmacū judíoa Jesuré padeorí ñāgū, “wapa cuohéra, añurárā niíiya” jīīqui. Judíoa niihērcārē Jesuré padeorí ñāgū, teerora jīīqui. ³¹Too docare marí Jesuré padeojírā, “marírē Moisére dutiré cúuriguepe wapamaníā” ¿jīīrā tii? Jīīrido jāā. Biirope jīīā: “Jesuré padeorémena dícu tee dutirére tiimasíā”, jīīā.

Abraham Cõāmacūrē padeorígue

4 ¹Mecütigārē Abraham marí ñecūrē wáarígue quetimena wedenemogūda. Múā masíā: Cūū judíoayū niisuguerígu niiyígu. ²Cõāmacū Abraham tiirére ñā, “mūū añugúrā niíā” jīī ññariyígu. Teero jīīri siro niíātā, Abraham “añuré tiigú niíi” jīīnorigu niíā yūūja” jīībojīyi. Cõāmacū ññacopūre teenórē jīīmasíña maniā. ³Cõāmacūye queti jóaripūpu biiro jóanoā: “Abraham Cõāmacūrē padeoyígu. Teero tiigú, Cõāmacū cūūrē ‘añugúrā niíi’, jīī ññayígu”.^j

⁴Queorémena múārē wedeguda. Sícnorē wapatíra, teero tico-ra mee tiíiya. Cūū paderé wapa wapatíra tiíiya. ⁵Cõāmacūpe teero tiiríqui. Marí añuré tiiré wapa mee “wapa cuohéra niíiya” jīī

ññāqui. Basocá Cõāmacūrē “mūū ũsārē ññāaré tiirécutimirare acabócu” jīī, cūūrē padeorípere, “añurárā niíiya” jīīqui. ⁶Ópū Davicá yūū jīīārirobirora jóarígu niíwī. “Cõāmacū basocá basirora tiirére ññaripacu, cūūrē padeorípere cūārē ‘añurárā niíiya’ jīī ññāqui. Teero tiigú, cūārē ũsenirā niirí tiigúdaqui” jīīré quetire jóarígu niíwī. ⁷Tee maquērē biiro jóarígu niíwī:

Cõāmacū cūūrē netõñcárārē acabóri, ũseniya.

Cūū ññāaré tiiré wapacārē ññārō tiihéri, ũseniya.

⁸Cõāmacū “āniyé wapare ññanemoricu sáa” jīīnognūcā ũseníi,^k

jīī jóarígu niíwī David.

⁹¿Noánópe tee ũsenirere cuomasígari? ¿Cõnerígu yapa macā caseróre widecõānorira dícu o widecõānoña manirácā tee ũsenirere cuomasígarite? Niiria. Ateré yūū jīītoaawū: Cõāmacū Abrahamrē cūū padeorémena “añugúrā niíi” jīīyígu. ¹⁰¿Deero biiripe Cõāmacū Abrahamrē “añugúrā niíi” jīīyiri? ¿Cūū widecõānori siro, o cūū widecõānoādari sugerope teero jīīyirite? Widecõānoādari sugeropu teero jīītoayígu. ¹¹Abraham widecõānoādari sugero, Cõāmacūrē padeotóayígu. Teero cūū padeorí siropu, Cõāmacū cūūrē widecõādutiíyígu. Cõāmacū Abraham widecõānore-

^j 4.3 Génesis 15.6. ^k 4.7-8 Salmo 32.1-2.

mena cũñrē too sũgueropũ “ãñu-
gũrã niĩ” jĩiriguere ãñoýigu.
Teero tiigú, Abraham niipetira
padeoádara ñecũ pũtuáyigu, cũã
widedcãñoña manirá niipacari.
Cõamacũ cũãcãrē teerora “ãñu-
rãrã niĩya” jĩĩ ññaĩ. ¹²Widedcã-
noriracãrē Abraham cũã ñecũ
niĩ. Abraham padeoré cũoyigu,
widedcãñoñdari sũguero. Teero
tiirã, widedcãñorira Abraham ti-
róbiri padeoré cũorí, Cõamacũ
cũãrē Abraham pãrãmerã niinũ-
nusera wáari tiiquí.

Abraham padeojĩgũ ticonorigue

¹³Cõamacũ Abrahamrē, teero
biiri cũñ pãrãmerã niinũnuserare
“atibúreco niiré mũãrē pũtuári
tiigúda” jĩiyigu. Cõamacũ cũñ
dutirére tiirí ññagũ mee teero jĩi-
yigu. Cũñ padeorépere ññagũ,
teero jĩiyigu. Cũñ padeorémēna
“ãñugũrã niĩ” jĩĩ ññayigu. ¹⁴Moi-
sére dutiré cũũriguere tiirápere
Cõamacũ “atibúreco niiré mũã-
rē pũtuári tiigúda” jĩĩri siro ni-
ãtã, marĩ Cõamacũrē padeorépe
wapamaníbojĩyu. Teero biiri cũñ
Abrahamrē “ticogũda” jĩiriguēcã
queoró wáaribojĩyu sãa. ¹⁵Baso-
cãre dutiréno manirí siro niĩãtã,
netõñcãre manibójĩyu. Cõama-
cũ Moisére dutiré cũũriguere
cũopacãra, marĩ netõñcãrĩ ñña-
gũ, cúagu, ññañarõ tiigúdaqui.

¹⁶Teero tiigú, Abraham padeo-
rírobiro padeonũnusera dícre
Cõamacũ “teeré ticogũda” jĩiri-
guere ticojãgũdaqui sãa. Cũñ ma-

rĩrē ãñurõ tiijĩgũ, teeré ticoqui.
Moisére dutiré cũũriguere cũorã
dícre ticoriqui. Niipetira Abra-
ham padeorírobiro padeorápere
ticogũdaqui. Abraham niipetira
padeorã ñecũ niĩ. ¹⁷Cõamacũye
queti jóaripũpũ ateré jóanoã:
“Mũurē pee põnarĩ macãrã ñecũ
sõnecoa sãa”, jĩiyigu Cõamacũ
Abrahamrē. Abraham teeré pa-
deoyigu. Teero tiigú, Cõamacũ
ññacoropũre pee põnarĩ macãrã
ñecũ pũtuáyigu. Cõamacũ niipe-
tirere tiimasĩĩ. Diarirare masõ-
qui. Marĩ pũtopũ wãaadare bau-
rípacari, cũñpere bausũguépeti-
toacu mēe.

¹⁸Cõamacũ Abrahamrē “mũñ
pãrãmerã niinũnusera pee põnarĩ
macãrã niĩadacu” jĩĩritore, põ-
nacutĩgũno mee niimiyigu cũñ-
peja. Teero põnamanĩgũno niipa-
cũ, Cõamacũ cũñrē “paũ peti ba-
socáputiri tiigúdacu” jĩiriguere
padeojãyigu. ¹⁹Abrahampe “yũñ
cien cũmarĩ cũogú niitoaa; yãa
õpũñ maquē wĩmagũ buarĩ tiiré-
no diarigue tiiróbiri cũogũpũ
niĩã; Sarayaro niisutirocã diariro
tiiróbiri niijãcu sãa” jĩĩréno ma-
niyíro. ãñurõ Cõamacũrē padeo-
rucúyigu. ²⁰“Apetó tiigú, cũñ ‘ti-
gúda’ jĩiriguere tiimasĩríboqui”
jĩĩréno maniyíro. Teero jĩĩrõno
tiigú, Cõamacũrē padeonemójã-
yigu. Cũñrē jĩiyigu: “ãñugú peti
niĩã mũñ; tutuagu peti niĩã”, jĩi-
yigu. Teero tiigú, tutuare buayí-
gu. ²¹“Cõamacũ yũñre cũñ ‘tiigú-
da’ jĩiriguere tiimasĩiqui”, jĩiyigu.

22 Cũũ padeorí ññagũ, Cõãmacũ Abrahamrẽ “añũgũrã niiĩ” jĩiyi-gũ.

23 Tee jĩrẽ Abraham díçure jĩ jóanoriyiro. 24 Marĩpũcãrẽ teero-ra jĩ jóanoyiro. Marĩ Cõãmacũrẽ padeorí, Abrahamrẽ jĩrirobirora marĩrẽ “añũrãrã niiĩya” jĩiqui. Cũũrã marĩ Òpũ Jesús diarĩgũpũ-re masõrigũ niĩwĩ. 25 Cõãmacũ marĩ cũũrẽ netõnũcãre wapa Jesurẽ diari tiiyĩgũ. Cõãmacũ marĩrẽ “añũrãrã niiĩya” jĩĩgũdu, cũũrẽ masõjãrigũ niĩwĩ.

Cõãmacũmena añũrõ niimasĩã

5 1 Teero tiigũ, Cõãmacũ marĩ Jesucristore padeorẽmena “añũrãrã niiĩya” jĩ ññaqui. Teero tiirã, marĩ Òpũ Jesucristo marĩrẽ diabosariguemena Cõãmacũmena añũrõ niirecutia sãa. 2 Jesucristo marĩrẽ diabosariguere padeojĩrã, diamacũ Cõãmacũmena wedesemasĩã. Teero biiri Cõãmacũ marĩrẽ tiĩápure marĩye niĩã. Marĩ cũũ pũtopũ añũrẽ baurẽre ññaãdara niirã tiia. “Teerẽ ññajããdacu” jĩ coterã, tee maquẽrẽ añũrõmena wedesea. 3 Tee díçure wedesericu. Marĩrẽ ññaarõ netõrẽ wãricãrẽ, añũrõmena wedesecu. Marĩrẽ ññaarõ netõrẽ wãricãrẽ, nũcãjãrãno niimũãnũcãcu sãa. 4 Nũcãrĩpora niirã, basocã añũrã niimũãnũcãcu. Teero niimũãnũcãrã, cũũ marĩrẽ añũrõ tiĩãdarere wãcũrã, ñseniyuetoacu. 5 Cõãmacũ Espĩritu Santore marĩpũre ticorigũ niĩwĩ. Cũũmena

Cõãmacũ marĩpũre cũũ maĩrẽre masĩrĩ tiiqui. Teero cũũ maĩrẽre cũorã niijĩrã, boborõ manirõ “Cõãmacũ marĩrẽ añũrõ tiigũdaqui” jĩrẽre diamacũ tiijãgũdaqui” jĩ ñseniyuetoacu sãa. Teero tiirã, añũrõmena wedesemasĩcu sãa.

6 Marĩrẽ marĩ basirora deero tii netõmasĩña manimĩrira niĩwũ. Marĩ tee niirĩto, Cristo marĩrẽ ññaarẽ tiirẽ wapa diabosarito jeyiro. 7 Marĩ doca ãpẽrãrẽ diabosadũgaricu. Sĩcũ añũrõ yũũgũno niipacari, diabosaricu. Apetõ tiigũ, sũcũ ãpẽrãrẽ añũrẽre tiibosãrucugũre diabosagu diabosabogu. 8 Cõãmacũ doca marĩ ññaarẽ tiirã niipacari, cũũ maĩrẽre ãño-gũ, Cristore marĩrẽ diabosari tiiyĩgũ. 9 Cũũye díi õmayudiarẽmena Cõãmacũ marĩrẽ “añũrãrã niiĩya” jĩ ññaqui. Teero tiirã, marĩ nemorõ aterẽ masĩmasĩcu: Cõãmacũ marĩmena bayirõ cúagu, Jesucristo tiibosãriguere ññagũ, cũũ marĩrẽ ññaarẽ tiimĩãdarere netõnẽjãgũdaqui. 10 Marĩ Cõãmacũmena cãmerĩ ññadũgãhera niirira niipacari, cũũ macũrẽ marĩrẽ diabosari tiiyĩgũ. Cũũ diabosariguemena marĩ Cõãmacũmena bapacũtimasĩã sũcã. Teero tiirã, marĩ mecũtĩgãrẽ cũũmena bapacũtimasĩrã niijĩrã, aterẽ nemorõ masĩã: Jesucristo masãmũãrigũ niijĩgũ, marĩrẽ ññaarẽ tiimĩãdarere netõrĩ tiigũdaqui. 11 Netõnẽnore díçure bũarĩ tiibosãrijĩyi. Marĩ Òpũ Jesucristo diabosari-

guemena Cõamacũ marĩ cũũmena bapacutimasĩrere buarĩ tiijĩyi sũcã. Teero tiirã, marĩ nemorõ useniremena wedesea sãa.

Adán, teero biiri Cristo tiirigue

¹²Sĩcũ basocú Adán wãmecuti-gumena ñañaré tiiré pũtocuti-yi-ro. Teewapara diaadarecã pũto-cuti-yi-ro. Adán tiibuyériguemena-rã basocã niipetirapũre ñañaré tiiré pẽnipéapetijõãyi-ro. Teewapara niipetirapũre diaadarecã se-sapetijõãyu. ¹³Cõamacũ cũũ dutiré Moisémena cũũãdari sũguro-pũ, basocã ñañarére tiitõayira. Dutiré manirĩ, basocãre “wapa cõoõya” jĩmasiña maniã. ¹⁴Teero biipacari, Adán síro macãrã tée Moisés niirito macãrãpũ teerora diarira niiwã. Cũãjã Adán tiiróbiro Cõamacũ dutirére netõ-nucãripacara, diarira niiwã.

Adán, teero biiri Jesucristo basocã biadarere tiisugúerira ni-iya. Adánpe pũtocutirigu ni-iwĩ ñañaré tiiré. Jesucristope pũto-cutirigu ni-iwĩ ãñurõ tiiré.

¹⁵Sĩcũ basocú netõnucãrigue wapamena paũ dianũnuseyira; Jesucristomenapereja Cõamacũ paũre nemorõã ãñuré ticobosari-gu ni-iwĩ. Wapaséro manirõ teero ticojãqui. Teero tiiró, Cõamacũ basiro basocãre ticobosari-guepe Adán netõnucãrigue wapa tiiróbiro niiridojãcu. ¹⁶Sĩcũ basocú cũũ sicãrĩrã netõnucãrigue waparena paũ “wapa cõorã ni-iya” jĩnorira niiwã. Bayiró peti baso-

cã netõnucãjãri siro, Cõamacũ basirora ticobosari-gue paũ petire “ãñurãrã ni-iya” jĩnorĩ tĩa. Teero tiiró, sicãrĩrã netõnucãrigue wapapeja Cõamacũ basocãre ticobosari-gue tiiróbiro niiridojã-cu. ¹⁷Sĩcũ basocú sicãrĩrã netõnucãrigue wapamenarã diaré se-sajõãyu. Teero wãapacari, nemorõã Cõamacũ ãñurõ tiinórãpe ãñurére buaadacua. Cũã Cõamacũ basiro ãñuré ticobosari-guere ñeeãdacua. Teero biiri cũũ “ãñurãrã ni-iwĩ mũã” jĩrere tũoãdacua. Sĩcũ basocũye tiibosãriguemena-pe catiré petihére cõonũseada-cua. Cũũrã Jesucristo ni-i.

¹⁸Bi-ro pũtuãjĩyu sãa: Sĩcũ basocú sicãrĩrã netõnucãrigue wapamenarã niipetira ñañarõ tiinõ-ãdara pũtuãri tiiyĩgu. Teerora sĩcũ basocú sicãrĩrã ãñurõ tiibosãriguemena-rã niipetirare “ãñurãrã ni-iya” jĩmasĩrĩ tiigú tiirigu ni-iwĩ; catiré petihére buamasĩrĩ tiigú tiirigu ni-iwĩ. ¹⁹Sĩcũ basocú Cõamacũre yũuririgue wapamena paũre ñañaré tiirã pũtuãri tiiyĩgu. Teerora sũcã sĩcũ basocú Cõamacũre yũurigue wapamena paũre “ãñurãrã ni-iya” jĩgũda-qui.

²⁰Basocã cũã basiro dutiré cõorĩ siro niipacari, Moisére dutiré cũũriguecã jeanemoyiro sũcã. Teemena basocã nemosãñurõ netõnucãrere iñamasĩyira. Tee tiiró, ñañaré tiiré tiinemórõbirora Cõamacũpe nemosãñurõ basocãre ãñuré ticorigu ni-iwĩ. ²¹Ñañaré

tiirígue wapamena niipetira basocáre diaadare wáayiro. Tee tiiróbirora Cōāmacū basiro añuré ticorépecā basocáre añurárā, wapa cuohéra putuári tiimasíre wáayiro. Teeména Cōāmacū marĩ Ōpū Jesucristomena catiré petihére ticomasíqui.

Cristomena mama catiré tiiróbiro cuorécútia

6¹Too docare ¿deerope putuánoadari sáa? “Cōāmacū basiro marĩre añuré ticonemoārō jĩrã, ñañaré tiirucújãāda”, ¿jĩãdare? ²Jĩrijãāda. Jesucristo curusapū diarito, marĩcā cūūmenarã diarirapū tiiróbiro wáarira niwū. Marĩ diarira tiiróbiro nijĩrã, ñañarére tihéra niirō booa. ¿Deero tiirã marĩ too sugueropū ñañarére tiinunúserirobiro tiinunúseboataū? Tiirícu sáa. ³Múã masícu: Niipetira marĩ wãmeōtinorira Jesucristo diarirobiro diasotoapeora tiiróbiro tiirã tijĩyu. ⁴Jesús diaari siro, masācopepū cúūnoyigū. Marĩ wãmeōtinoremena cūūrē cúūriro tiiróbirora marĩcārē marĩ ñañaré tiirécã cúūnoriro niwū. Marĩ Pacu cūū tutuaremena Jesucristore diari-gupūre masōrigū niwĩ. Marĩpe cūūmena masārira tiiróbiro nijĩrã, cūūmena mama catiré tiiróbiro cuorécútia.

⁵Marĩ Jesucristomena diarira tiiróbiro nijĩrã, cūū diari-gupū masārira tiiróbirora sīcāróména marĩcā masãādacu sūcã. ⁶Ateré

masãā: Marĩ too sugueropū ñañarō niirecutirere Jesucristo diari-guemena curusapū páabiatunoriro tiiróbiro wáayiro. Marĩ bayirō ñañaré tiidugárere petijóãārō jĩrō, teero tiinóyiro. Teero tiirã, ñañarére tiirjãrō booa. Marĩrē ñañaré bayirō peti tiinunúseri tiirjãrō booa sáa. ⁷Sīcū diari-gupū cūū catigū ñañaré tiiríguere netórigupū niiqui. ⁸Marĩ Jesucristomena diarira tiiróbiro nijĩrã, “cūū tiiróbirora catiadacu” jĩrécārē padeóa. ⁹Ateré masãā: Jesucristo diari-gupū masōnorigū dianemori-qui. Cūūrē dianemorĩ tiimasíricu. ¹⁰Jesucristo diagu, sīcārĩrã basocã ñañaré tiiré wapare diabosayigū. Mecūtígārē cūū catigú nijĩgū, sīcāróména Cōāmacūmena duuró maniró catirucuqui. ¹¹Tee tiirã, marĩcã “Jesucristomena diarira tiiróbiro niĩã” jĩ tagueñaāda. Diarira tiiróbiro ñañarére tiirjãāda. Teerora sūcã marĩcã sīcāróména Jesucristomena nijĩrã, “Cōāmacūmena duuró maniró catirucudacu” jĩ tagueñaāda.

¹²Teero tiirã, marĩrē ñañaré tiidugáre marĩ wácūrēpūre jeapacari, teero nucãjãāda. ¹³Marĩye ōpūū maquē tiiréména wapa cuorã putuárijãāda. Teero tiirã, biirope niĩāda: Marĩ dia masārira tiiróbiro nijĩrã, marĩye ōpūū maquērē Cōāmacūyepere tiicotéri tiiáda sáa. Teeména cūū dutiré añurépere tiicotérucaada. ¹⁴Marĩjã Moisés dutiréména niiria;

Cõamacũ marĩrẽ añurẽ ticorémenape niã. Teero tiiró, ñañaré marĩrẽ dutinetõncārĩ, tiirjārõ booa.

Marĩ padecotera tiiróbiro niiré

¹⁵Too docare ¿deerope pũtuá-noãdari sáa? Marĩjã Cõamacũ marĩrẽ añurõ tiibosáremena niã. Moisés dutirémenape niiria sáa. Teero tiirá, “ñañaré tiijáco” ¿jĩ-ãdari? Jĩrijãada. ¹⁶Múã masĩcu: Āpĩ dutirére yũrucura, cũũrẽ dutiapenori basoca sããrã tiia; cũũ múã õpũ pũtuágu tiiquí. Tee tiiróbiro niã, múã ñañarére tiirucúra. Ñañaré tiiré wapa pecamepũ wáarere buaádadu. Cõamacũ dutirére yũrucurapeja, cũũrẽ padecotera tiiróbiro niã. Cũũ dutirére yũra, añurõ tiimasĩrere buaádadu.

¹⁷⁻¹⁸Too sugueropũ múã ñañarére tiirucúrira nijĩyu ména. Tee biirira niipacara, Jesucristoye quetire bueri tuorá, añurõ yũyiro. Teero tiirá, ñañarére tiirucúmirira añurépere yũyiro sáa. Yũũ múãrẽ teero tiiriguere wácucogu, Cõamacũrẽ usenire ticoa. ¹⁹Múãrẽ wisióro tũgueñarijããrõ jĩgũ, biiro wedea: Múã too sugueropũre múãye õpũũ maquẽmena ñañarére tiirucújĩyu. Jõõpemena ñañaré tiidóajĩyu. Atitópere múãye õpũũ maquẽmena añurére tiiyá. Teero tiirá, añurére tiirucúra pũtuádadu.

²⁰Too sugueropũre múã ñañarére tiirucúra nijĩrã, añurépere

tiibórano mee nijĩyu ména. ²¹Múã ñañaré tiirigue wapare ¿ñeenó añurére buayĩri? Atitóre múã too sugueropũ ñañaré tiiriguere wácũrã, bobocú. Tee ñañaré tiirigue wapamena pecamepũ wáare dícuere buabójĩyu. ²²Atitóre múã netõnénorira nijĩrã, ñañarére tiirícu sáa. Cõamacũrẽ padecotera niicu. Cũũrẽ padecotere wapa añurõ tiimasĩre buaádadu. Teewapamena catiré petihére buaádadu. ²³Ñañaré tiiré wapare diadoarere buanócu. Cõamacũ marĩrẽ wapamanirõ ticoréja catiré petihére buarĩ tiiré niicu. Marĩ Īpũ Jesucristomena “sĩcãrõména nijĩya” jĩgũ, teeré ticoqui.

Wãmosiãre maquẽmena queoré

7 ¹Yáa wedera, múã basocáre dutirére masĩrá niicu. Teero tiirá, múã ateré masĩcu: Marĩ catirĩ burecopũ dícuere basocáre dutirére yũmasĩcu. ²Queorémena múãrẽ wedegũda. Marĩrẽ dutiré biiro niã: Sícõ wãmosiãrigo coo manũ catiritabere ména cũũ numo nijyo. Cũũ diaari siro docare, cúã wãmosiãrigue petijóãcu; coo manũ manigó pũtuájãco. ³Coo manũ catipacari, ãpĩména niigõ, ñeeaperepigo pũtuáaco. Coo manũ diaari siro docare, cúã wãmosiãrigue petijóãcu. Teero tiigó, ãpĩména dúutugo, ñañarõ tiigó mee tiicó.

⁴Yáa wedera, tee tiiróbirora wájĩyu marĩrẽ. Marĩ Cristomena diasotoapeorira niã. Mecũtígãrẽ

Moisére dutiré cúúriguemena mee niia. Teero tiirá, ãpíména dúutumasiḡō tiiróbiro niimasíã. Marí dúutugũ diarigũpũ masõri-gũ nií. Marí cũũmena niijĩrã, ãñurõ niirecutirere buaádacu. ⁵Tíatorpũre marí ñañarére tiirí basoca niirucuwa. Moisére dutiré cúúriguere tuoári siro, nemosãñúrõ ñañarépere tiidugáwu. Tee ñañarére tiirígue wapa dia-doare buaádara niimiwũ. ⁶Atitó-re Moisés dutiré marĩre dutimasí-ria. Teeré netórirapũ niia. Teero tiirá, Moisés dutiré jóariguere tiicotéria. Espíritu Santo boorépere tiicotéa.

Ññurére tiidugápacu, ñañarépere nemoró tiicú

⁷Too docare ¿deerope pũtuá-noãdari sáa? “Moisére dutiré cúúrigue ñañaniã”, ¿jĩĩãdari? Jĩĩrijããda. Tee dutiré maniátã, marí tiiré “ñañaré tiiré niicu” jĩimasíribojĩyu. Tee dutiré watoapũre sicawãme biiro jĩĩã: “Ãpērãyére ugorijãña”, jĩĩã. Tee jĩĩróno manidójããtã, too docare yũũ “ugorecutire ñañaré niicu” jĩimasíña manibójĩyu. ⁸Tee dutiré yũũre ñañaré tiirére ãñurõ tũgueñamasĩrĩ tiipacári, yũũpe nemosãñúrõ ñañarére tiidugágũ pũtuájãã. Tee dutiré maniátã, ñañaré tiirígu niipacu, wãcũña manibójĩyu.

⁹Tíatorpũre ména yũũ tee dutirére masíriritorpũre wãcũpatiro maniró yũũ niijãmiwũ. Too síro

tee dutirére yũũ masĩrĩ sáa, ñañaré tiiré yũũre dutinucãwũ. Teero tiigú, “pecamepũ wáagudacu” jĩĩ tũgueñamitu. ¹⁰Teero tiiré wapa ñañaré tiinógũdũpũ niijãgũ tiirí-gũ niimiwũ. Tee dutiré basocáre Cõãmacũmena ãñurõ pũtuári tiiré niipacaro, yũũpere wapa cõ-gú, diagũdu pũtuári tiiwú. ¹¹Yũũ tee dutirépere wãcũnũnũseboari-gũre ñañaré yũũpũre niiré yũũre ñañarére wãcũnũnũseri tiíãmajã-mitu. Tee dutirére masípacũ, yũũ ñañaré tiiré wapamena diadoare-re buajágũdu tiimírígu niiwũ.

¹²Teero tiiró, Moisére dutiré cúúrigue ñañaré maniré peti niia. Tee dutiré niipetirepũra ñañaré maniré, diamacú maquẽ, ãñuré niia. ¹³Too docare tee dutiré ãñuré niipacaro, ¿yũũre diadoarere buajágũdu pũtuári tiigári? Tiirí-cu. Yũũ netõnucáre wapamenape diadoarere buajágũdu pũtuámitũ. Teero tiiró, yũũ tiirécutirepe tee dutiré ãñuréména ññarĩpere-ja, ñañaré tiiré niiro niiwũ. Ate-ména pũtuáa: Tee dutirére tuo-masípacũ netõnucájĩgũ, ñañaré tiirére “bayiró ñañaré niia” jĩĩ-masínoã.

¹⁴Marí masíã: Moisére dutiré cúúrigue Cõãmacũ ticorigue niiró tiia. Yũũpe ñañarére tiisũgué-nucãrigũ niijĩgũ, ñañarérena tiirucúgu tiiróbiro niigú niia. ¹⁵Yũũ tiidugárere tiiría; yũũ tiirípore-pere tiirucújãga sũcã. Yũũ basiro yũũ tiirucúre tũomasíriga. Deero tiigú teero tiíata yũũ. ¹⁶Yũũcã

yuu tiidugáherere tiirucújígũ, Moisére dutiré cúúriguere tiiripacu, “añuréra niiã” jĩarupjáã. ¹⁷Yuu basiro mee ñañaré tiia. Yuurũre ñañaré tiiré nijjĩrõ, yuure ñañaré tiirí tiigá. ¹⁸Ateré yuu masiã: Yuu basirora yuu ñañarére tiisuguéncãrigu nijjígũ, añurépere “añurõ tiijágũda” jĩãrigu niipacu, tiimasíriga. ¹⁹Añuré yuu tiidugáherere tiirõno tiigú, ñañaré yuu tiidugáherere tiirucúa. ²⁰Yuu tiidugáherere tiigú, yuu basiro mee teero tiia. Yuurũre ñañaré tiiré nijjĩrõ, yuure ñañaré tiirí tiigá.

²¹Ate wáarucua yuure: Yuu “añurére tiijágũda” jĩpacu, ñañarére tiiparácaturucujága. ²²Yuu basiropeja Cõamacũ dutirére tusanetõjámiga. ²³Tee tiiró, yuu tũgueñarĩ, yuu ñañaré tiisugúerigue yuu añurõ tiidugáherere wãcũnũsedugari, bayiró cãmeríquẽrõ-biro tũgueñaga. Wãcũnũsedugamiãriguere ñañarépe dutinetõnucãjácu.

²⁴Ñañaré tiirére duumasírijígũ, ñañarõ tũgueñaga. ¿Noã yuu diadoaboarigure catiré petihérepere buarí tiimasígari? ²⁵Cõamacũ sícũrã marĩ Òpũ Jesucristomena yuure catiré petihére buarí tiimasíqui. Teero tiigú, Cõamacũrẽ usenire ticoa. Ateména putuáa: Yuu wãcũrémena Cõamacũ dutirére tiicotégũ niiã. Yuu ñañaré tiisugúeriguere tiirucúgu nijjígũ, ñañarépe tiicotégura niiã.

Espíritu Santore cuorá niirecutire

8 ¹Teero tiirá, marĩ Jesucristomena niirájã ñañaré tiinóricu; pecamepũ wáaricu. ²Espíritu Santo marirẽ mama catirére Jesucristomena cuorí tiirígu niuwĩ. Cũũ catiré ticoriguemena marĩ ñañaré tiirécutirere tiidumasíã sáa. Diadoaborere netõrirapu niiã sáa. ³Marĩ ñañarépe tiisuguéncãrira nijjĩrã, Moisére dutiré cúúriguepere añurõ tiimasíhẽrã nijjĩyu. Tee dutirépeja marirẽ netõrí tiimasírira. Cõamacũ dícu netõrí tiimasíqui. Cũũ macũrẽ ticodiocorigu niuwĩ, marĩ ñañaré tiirére dia wapatíbosadutigu. Cũũ macũ marĩ ñañarére tiisuguéncãrira õpũcutiro tiirõbitorã õpũcutiyigu. Tiiõpũmema diagu, marĩ ñañaré tiiré wapare wapatípetijãbosarigu niuwĩ. ⁴Teeré wapatígu, marirẽ Cõamacũ dutirõbiri tiiarõ jĩígũ, teero tiibosáyigu. Teero tiirá, marĩ ñañarére tiisuguéncãriguere tiinũnúsera mee niiã sáa; Espíritu Santo tutuaromena cũũ boorõbiri tiirécutirape niiã.

⁵Basocá cũã ñañarére tiisuguéncãriguere tiinũnúseraja tee dícuere wãcũnũnũsecua. Basocá Espíritu Santo boorẽre tiirécutirape tee dícuere wãcũnũnũsecua. ⁶Basocá cũã ñañarére tiisuguéncãrigue dícuere wãcũnũnúserapeja diarã tiirõbiri niitoacua. Espíritu Santo boorõnorẽ wãcũnũnúserapeja catiré petihére cuo-

á dara niitoacua; añurõ niirecuti-
rere cwoádara niitoacua. ⁷Basocá
cũã ñañarére tiisuguençãrigue
díçure wácunuserapeja Cõã-
macürê ññadugahera tiiróbiro
niicua. Cũũ dutirére tiidugárijĩ-
rã, tiimasíhērã niicua. ⁸Cũã ña-
ñarére tiisuguençãrigue díçure
tiirucújĩrã, Cõãmacũpere usenirĩ
tiimasíricua.

⁹Múãpe múã ñañarére tiisuguençãriguere tiirécutiricu. Espíritu Santo múãpũre niigũã cũũ múãrê tiidutírenorê tiirécuticu sáa. Sícũnorê Espíritu Santo cũũpũre manirĩ, Jesucristomena niiriqui. ¹⁰Cristo múãpũre niĩatã, múãye õpũũrĩ bóaadari õpũũrĩ niipacari, múãye yeeripũnarĩpe catiré petihére cwotóacu. Ñañaré tiiré wapa múãye õpũũrĩ bóaadacu. Cõãmacũpe múãrê “añurãrã niĩya” jĩĩnoremene catiré petihére cwotóacu. ¹¹Cõãmacũ Jesuré diarigupũre masõrigũ niiwĩ. Espíritu Santo múãmena niirĩ ññagũ, Cõãmacũ múãye õpũũrĩ bóaadare õpũũrĩ niipacari, catiri tiigúdaqui. Teeré tiigúdaqui Espíritu Santo múãpũre niigũmena.

¹²Teero tiirã, yáa wedera, Espíritu Santo marĩrê tiidutírobirora tiirucúro booa. Marĩ ñañarére tiisuguençãriguere tiirĩjãrõ booa sáa. ¹³Marĩ ñañarére tiisuguençãriguere tiirãja, diadoaadara niĩadacu. Tee ñañarére tiisuguençãriguere Espíritu Santo tiipũre mena tiidúrapeja catirucudacu.

¹⁴Niipetira Espíritu Santo duti-
robiro tiinũserano Cõãmacũ
põna niĩya. ¹⁵Cõãmacũ marĩrê
Espíritu Santore ticorigũ niiwĩ.
Espíritu Santo marĩmenarã niigũ,
marĩrê cuiiri tiiriqui; ñañarõ ne-
tõádarape cuiremena niirucucua.
Espíritu Santo marĩrê “diamacũ
Cõãmacũ pñabiro pũtuára tia”
jĩĩmasĩrĩ tiirigũ niiwĩ. Teero ti-
rá, cũũmenarã Cõãmacürê “Pa-
cu” jĩĩmasiã. ¹⁶Espíritu Santora
marĩ wácürépũre “Cõãmacũ pñ-
na niitoaa” jĩĩ tũgueñarĩ tiiqui.
¹⁷Cõãmacũ cworé cũũ macũmena
pũtuáadacu. Marĩ Cõãmacũ pñna
niirĩ, Cristore pũtuaréno marĩcã-
rê pũtuáadacu. Teeré ñeeãdari
sũguero, Jesucristo ñañarõ netõ-
rírobirora ñañarõ netõápuro
booa ména. Too síropũcãrê sícã-
rõména Cõãmacũ añurê cworére
Cristomena cwoádacu marĩ.

Marĩ Cõãmacũ añurê cworémena niĩadacu

¹⁸Marĩ atibúrecopũ ñañarõ ne-
tõã. Too síropũ Cõãmacũ marĩrê
ũmũásepũ añurére ticoadarere
wácürã, mecũtígã marĩ ñañarõ
netõrê “bayiró niiré mee niĩã” jĩĩ
wácũã. ¹⁹Too síro Cõãmacũ ma-
rĩrê “yũ pñna niĩya” jĩĩgũ, cũũ
añurére cworére ticogũdaqui. Cũũ
teeré ticoadari bũrecore niipetire
cũũ bauanérigue coteró tiicú.
²⁰Niipetire Cõãmacũ bauanéri-
gue cũũrê netõnũcãripacaro,
bóaadare pũtuáyu. Cõãmacũ
“bóaditire pũtuádoaricu tiirõpũ-

ja” jĩĩgũ, teeré teero wáari tiijárigũ niĩwĩ. ²¹Too síropũreja cũũ bauanérigue bóaadare mee niĩ-ãdacu; netõnénoãdacu sáa. Cõamacũ põna cũũ ãñurére cwoóbi-rora cũũ bauanériguecã cwoádacu. ²²Marĩ ateré masĩã: Atitóre niipetire Cõamacũ bauanérigue pũnirére tũgueñacu ména. Sicõ numió wĩmagũ apagodo pũnirére tũgueñarõbiro tũgueñacu. ²³Tee bauanérigue dícu pũniré tũgueñarõ mee tiia. Marĩ Espíritu Santore cwoácã pũniré tũgueñarõbi-ro niijãã. Cõamacũ marĩrẽ Espíritu Santore ticosũguerigũ niĩwĩ ména. Teero tiirã, ateré cotera tiia sũcã: Too síropũ Cõamacũ niipetira tucógoropũ marĩrẽ “yũũ põnabirora putuájãrã tiiyã” jĩĩ-ãdarere cotea. Teero biiri “Cõamacũ marĩrẽ niirucujããdare õpũũrĩrẽ ticogũdaqui” jĩĩrã cotea. ²⁴“Teeré ñeejããdacu” jĩĩ wãcũremena padeosũguéjĩrã, netõ-nénowũ. Sicũnoré “ticogũda” jĩĩ-riguerere ñeetoarigũpũja cotenemoriqũ sáa; diiyenópere cote-masĩña manicú. ²⁵Marĩpe too síropũ ñeeãdarere cotea. Potocóro maniró cotea.

²⁶Apetó marĩ wãcũbayiripacari, Cõamacũrẽ diamacũ ãñurõ sãĩmasĩripacari, Espíritu Santo tiiapuqui. Marĩ ñañarõ netõrĩ, Cõamacũrẽ ãñurõ sãĩmasĩrõ mee wáacu. Teero tiigú, Espíritu Santope marĩrẽ tiiapugũ marĩ sãĩ-bóariguere sãĩbosáqui. Marĩ sãĩ-masĩña manirére sãĩmasĩqui.

²⁷Cõamacũpe marĩ boorére tũ-gueñamasĩgũ niijĩgũ, Espíritu Santo sãĩbosárere ãñurõ masĩtoa-qui. Espíritu Santo Cõamacũ ba-siro cũũrẽ padeorãre boosãreno-rẽ bayiró sãĩbosáqui.

Ñañarere ãñurõ netõnucájããdacu

²⁸Cõamacũ marĩrẽ cũũ booró-biro tiiaro jĩĩgũ, beseyigũ. Teero tiirã, marĩ ateré masĩã: Marĩ cũũ-rẽ maĩrãrẽ tiiapurucujãqui; niipetire marĩrẽ noo niireno wáapacari, Cõamacũ ãñurére marĩrẽ wáari tiiquí. ²⁹Cõamacũ sicatopũra cũũrẽ padeoádarare masĩ-petitoayigũ. Cũũ niĩãdare maquẽ-rẽ biiro jĩiyigũ: “Cũãrã yũũ macũ niirirobirora niĩãdacu; cũũ niirecutirebirora niimũñucããdacua”, jĩiyigũ. Teero tiigú, cũũ macũrẽ “niipetira yũũre padeorã sõwũ tiiróbiro niigú putuágũda-qui” jĩĩtoayigũ. ³⁰Cõamacũ “yũũ macũ niirecutirebirora niimũñucããdacua” jĩĩnorirarena cũũ põna tiiróbirora putuári tiirigũ niĩwĩ. Cũũ põna tiiróbiro putuarãre “ãñurãrã niĩyã” jĩĩrigũ niĩwĩ. “ãñurãrã niĩyã” jĩĩrãrẽ cũũ macũbiro putuári tiirigũ niĩwĩ.

³¹Teero tiirã, marĩ tee niipetirere wãcũjĩrã, “marĩrẽ Cõamacũ diamacũrã tiiapujãgũdaqui” jĩĩ-masĩã. Cũũ tiiapuri, ãpẽrã marĩrẽ ñañarõ tiipacari, wãcũpatiria. Cũũ ñañarõ tiiré niidoaricu. ³²Cõamacũ cũũ macũ peticãrẽ maĩpacú, marĩye wapare diabo-sadutigũ, basocã cũũrẽ sãĩrĩ tiijá-

rigu niwĩ. Teero cũ macũrẽ tiorigu niijĩgũ, niipetire marĩrẽ tiiápurecãrẽ ticogũdaqui. ³³Sĩcũno Cõamacũ cũ beserirapũre “ñañarã niĩya” jĩĩmasĩriqui. Cõamacũ basirope “añurãrã niĩya” jĩĩtoarigu niwĩ. ³⁴Sĩcũno marĩrẽ “ñañarõ tiiró booa” jĩĩsũguemasĩriqui. Jesucristope marĩrẽ diobasarigu niwĩ. Diatoa, masãrigu niwĩ. Teero tiigú, mecãtĩgãrẽ cũ Pacũ diamacũpe duijĩgũ, marĩrẽ sãĩbosãgu tiiquí. ³⁵Sĩcũno Cristo marĩrẽ maĩrécãrẽ cãmotãmasĩriqui. Marĩ ñañarõ netõpacãri, marĩ ñañarõ tũgueñarucupacari, marĩrẽ ñañarõ tiipacãri, marĩrẽ jũabõare wãapacari, marĩ suti cõorĩpacari, marĩ quioré watoapũ niipacari, marĩrẽ siãpacãri, Cristope maĩrucũjãqui. ³⁶Cõamacũye queti jõaripũpũcã teero ra jĩ jõanoã:

Mũrẽ padeoré wapa wãcũhẽrõ siãnõãdarapũra niĩã.

Ovejare siããdara tiirõbiro ãsãrẽ tũgueñaya,^l

jĩ jõanoã.

³⁷Marĩpũre noo niiré wãapacari, Jesucristo marĩrẽ maĩgũ tiiápurementa añurõ netõnũcãjããdacu. ³⁸“Cõamacũ marĩrẽ maĩrere apeyenó cãmotãmasĩricu”, jĩĩ padeomasĩjãã yũja. Diarẽnocã, teero biiri catiré; ángelea, teero biiri wãtĩãrẽ dutirã; atitó wãarecã, teero biiri too síropũ wãadare; tutuare cõorãcã, ³⁹teero

biiri ñmũãrõpũ wãarecã, ñcũãrõpũ wãare; teero biiri dee biirẽ Cõamacũ bauanerĩguenocã cũ marĩrẽ maĩrere cãmotãmasĩricu. Cõamacũ cũ maĩrere ñnogũrã, marĩ Òpũ Jesucristore marĩye wapare diobasadutirigu niwĩ.

Israelya põna macãrãye queti

9 ¹Yũ Jesucristore padeojĩgũ, jĩĩdutoro maniró, diamacũ wedea. Espĩritu Santocã yũ jĩrere “diamacũrã jĩgũ tiii” jĩĩmasĩqui. ²⁻³Yũ bayiró wãcũpati, ñañarõ yeeripũnacũtiga, yãa wedera Israelya põna macãrã Jesurẽ padeoheri ñagũ. Yãa põna macãrã diamacũ Jesurẽ padeorĩ boogũ, pecamerũ cũã wãari boorĩga. Teero tiigũ, yũpe cũãmena wasodũgãmĩã. Wasogũ, yũpe pecamerũ wãagũdacu; Cristore ñnaribocu. ⁴Cũãjã biirope jĩĩnorira niĩya:

Israel pãrãmerã niinũnũsera niĩya;

Cõamacũ cũ põna tiirõbiro pũtũãaro jĩĩgũ, cũãrẽ beseyigũ;

cũ bõebaterere cũ ññayira; cũãrẽ “biirope cãmerĩ tiirẽcũtiada” jĩĩyigũ;

cũãrẽ dutirẽ cõoadarecãrẽ cũũrigu niwĩ;

“yãa wiipũre yũre padeorã, biiro tiirẽcũtiya” jĩĩrigu niwĩ;

cũãrẽ “añurõ tiiápũrucũjãgũdacu” jĩĩrigu niwĩ;

^l8.36 Salmo 44.22.

⁵Cũã Abraham, Isaac, Jacob pã-rãmerã niinunuseraru niĩya; Cristocã basocã bauãjĩgũ, cũã-ya põna macãrã niirigu niiwĩ sũcã.

Cũũ Cõãmacũrã niiqui.

Niipetirere dutimasĩgũ niiqui.

Teero tiirã, “mũũ ãñugũ niĩã”

jĩĩ, usenire ticorucujãrõ

booa.

Teerora jĩĩrõ booa.

⁶Cõãmacũ Israelya põna macã-rãrẽ ãñurõ tiipacãri, paũ cũũrẽ padeoriya. Cũã padeohéri, “Cõã-macũ Israelya põna macãrãrẽ ‘ãñurõ tiigũda’ jĩĩriguere tiirĩqui” jĩĩgũ mee tiia. Cõãmacũ cũũ jĩĩrẽ-re diamacũ tiiqui. “Cõãmacũ niipetira Israel pãrãmerã niinunuserare beseriyigu”, jĩĩdugaro tiia. ⁷Teero biiri niipetira Abraham pãrãmerã niinunuserare beseriyigu. Cõãmacũ Abrahamrẽ jĩiyigu: “Isaac pãrãmerã niinunusera mũũ pãrãmerã peti niĩadacua”, jĩĩrigu niiwĩ. ⁸Biuro jĩĩdugaro tiia: Cõãmacũ niipetira Abraham pãrãmerã niinunuserare “yũũ põna niĩya” jĩĩriqui. Abrahamrẽ “sĩcũ põnacũtigũdacu” jĩĩrigu põna dícu Abraham pãrãmerã niinunusera niicua Cõãmacũ ñnacopũ. ⁹Cõãmacũ Abrahamrẽ cũũ põnacũtiadare maquẽrẽ wedesuguegu, biuro jĩĩrigu niiwĩ: “Atitõnorã yũũ atiri, Sara macũcutigopũ niigõdaco mée”, jĩĩrigu niiwĩ.

¹⁰Apeyẽ niinemoã sũcã: Too sí-ro marĩ ñecũ Isaac numocũtiyigu. Cũũ numo Rebeca sũdũãrĩrare niipacõ niiyigo. Cũãgã Isaac sũcũpõnarã niiyira. ¹¹⁻¹²Cũã bauã-adari sugueropũra, ãñurẽ, ñãñarẽre cũã tiirĩpacarira, Cõãmacũ sũcũrẽna besesuguetoyigu. Teero tiirĩguemena Cõãmacũ cũũ “besea” jĩĩrẽre ãñoiyigu. Basocã tiirẽre ñnãgũ mee cũũ besedũgarare besequi. Teero tiigũ, Rebecare jĩĩrigu niiwĩ: “Cũũ sõwũpe cũũ bairẽ padecotegu sããgũdaqui”. ^m ¹³Cõãmacũye queti jóaripũpũ ate jóanoã: “Jacorẽ maĩwũ; Esaúpere boorĩwũ”, ⁿ jĩĩ jóanoã.

¹⁴Too docare ¿deerope pũtuãnoãdari sãa? “Cõãmacũ diamacũ tiilhẽgu niiqui too docare”, ¿jĩĩ-ãdarite? Jĩĩrijãada. ¹⁵Cõãmacũ sicatorpũra Moisére “yũũ bóaneõ ññadũgagũnorẽ bóaneõ ñnãgũda” ⁿ jĩĩrigu niiwĩ. ¹⁶Teero tiirã, marĩ aterẽ masĩã: Cõãmacũ cũũ bóaneõ ññadũgarare bóaneõ ñnãqui. Basocã basiro bóaneõ ñnãduti mee bóaneõ ñnãqui. Teero biiri ãñurõ tiirẽ wapa mee bóaneõ ñnãqui. ¹⁷Teero tiirõ sũcã, Cõãmacũye queti jóaripũpũcãrẽ Cõãmacũ Faraónrẽ “tee biigũdacu” jĩĩriguere jóanoriro niiwũ: “Yũũ tutuarere mũũmena ãñoũgũda jĩĩgũ, mũũrẽ õpũ wãari tiiwũ. Nii-petiro macãrã yũũ tutuarere masĩãrõ jĩĩgũ, teero tiiwũ”, ^o jĩĩrigu

^m9.12 Génesis 25.23.

ⁿ9.13 Malaquías 1.2-3.

ⁿ9.15 Éxodo 33.19.

^o9.17 Éxodo 9.16.

Dii weeré

niiwí Cõamacũ. ¹⁸Teero tiigú, Cõamacũ cũũ bóaneõ ñnadugagunorẽ bóaneõ ñnaqui. Cũũ basirora ãpẽrãré tuodugáhera niirí tiiquí.

¹⁹Sicũno yũũ teero jĩĩariguere tuogú jĩĩboqui: “Too docare Cõamacũ basiro basocáre tuodugáhera niirí tiipacá, ¿deero tiigú cúarẽ ‘wapa cworá niĩya’ jĩĩbogari? Cũũ basirora tiidutĩrenorẽ ‘tiiría’ jĩĩmasĩña manimícura”, jĩĩboqui. ²⁰Cõamacũrẽ teenorẽ jĩĩrijãrõ booa. Teero jĩĩgũnojá Cõamacũrẽ “diamacú tiiría mũjã” jĩĩamajãgũ niiquí. Sotucũũ weeariru tiirurẽ weearigore “¿deero tiigó biiro bauríũ weearí?” jĩĩmasĩricu. ²¹Dii weegóno sicabũũ niipacari, coo tiidugáro weemasíco. Decomena ãñurẽparũ coo dúaadareparũre weemasíco. Apebũũaména coo cwoadareparũre weemasíco.

²²Teerora Cõamacũcã tiiquí. Cũũ bayiró cúare, teero biiri cũũ tutuarere ãnogúda jĩĩgũ, cúã ñaña-

ré tiirá niipacari, teero ññajãqui ména. “Ñañaarõ tiinóadarapũ niitoaya méé” jĩĩgũ, teero ññajãqui. ²³Teero tiigú súcã, cũũ basirora bóaneõ ññarirapereja ãñurõ tiíapugũdaqui. Cũũ ãñurere cwoáro jĩĩgũ, besetoajĩyi. ²⁴Marí cũũ bóaneõ ññarã niĩã. Marí judíoare, ãpẽrá judíoa niihẽrãcãrẽ beserigu niiwí. ²⁵Oseas Cõamacũ wederiguere tee jĩĩ jóatorigũ niiwí méé:

Basocá yáa põna macãrã niihẽrãpere “yáa põna macãrã niĩya” jĩĩgũdacu; yũũ maĩrá niihẽrãpere “yũũ maĩrá niĩya” jĩĩgũdacu,^P jĩĩ jóarigu niiwí. ²⁶Teero biiri “múájã yũũ menamacãrã mee niĩã” jĩĩnori dita macãrãpũrena “cúã Cõamacũ catigú põna niĩya” jĩĩnoãdacu,^Q jĩĩ jóarigu niiwí.

²⁷Israelya põna macãrã maquẽrẽ Isaías biiro jóarigu niiwí: Israel pãrãmerã niinũnũsera ditatupari día pairímaa we-sapũ niiré tiiróbiro pau niipacara, pũarágãsãñurõ netõnénoãdacua.

²⁸Cõamacũ cũũ jĩĩrirobirora diamacú tiigúdaqui. Cũũ teeré tiíadari bũreco jearipũreja, pearó maniró máata atibũreco macãrãrẽ ñañaarõ tiigúdaqui,^r

^P9.25 Oseas 2.23.

^Q9.26 Oseas 1.10.

^r9.27-28 Isaías 10.22-23.

jĩ jóarigũ niiwĩ.

²⁹Isaías basirora tee maquẽrẽ
biro wedesũguetoarigũ niiwĩ:

Cõamacũ niipetire sotoapũ
niigũ marĩya põna macũ
sĩcũnorẽ dũaridojããtã,
marĩcã petibõjĩyu Sodoma
macãrã, Gomorra macãrã
petirĩrobirora, ⁵

jĩ jóarigũ niiwĩ.

Cristoyere judíoa boorírigue queti

³⁰Too docare ¿deerope pũtũá-
noãdari sáa? Biiro niiã: Judíoa
niihẽrãpe “ateré tiirí, Cõamacũ
marĩrẽ ‘ãñurãrã niiĩya’ jĩĩgũda-
qui” jĩĩrẽnorẽ tiinũnũsericua.
Tiinũnũseripacara, Jesuré pa-
deorẽmenape “ãñurãrã niiĩya”
jĩĩnorã niicua. ³¹Judíoaape
“Moisere dutiré cũũrigue tiiré-
cutiremena Cõamacũ ãsãrẽ
‘ãñurãrã niiĩya’ jĩĩgũdaqui” jĩĩ
wãcũmiyira. Teero wãcũpacara,
tee dutirébiro tiiriyira. ³²¿Dee-
ro tiigũ Cõamacũ cũãrẽ “ãñurã-
rã niiĩya” jĩĩriyiri? Cũãpe Jesu-
cristore padeorĩpacara, Cõama-
cũpe “ãñurãrã niiĩya” jĩĩrĩ tũo-
dũgãmiyira. “Marĩ tiirécũtire-
menape marĩrẽ ‘ãñurãrã niiĩya’
jĩĩgũdaqui”, jĩĩ wãcũmiyira.
Teero tiirã, Jesús ãtãgã tiiróbi-
ro biigũre padeorĩjĩrã, tiigapũ
dũpotua, ñaacũmucua. ³³Tee
maquẽrẽ Cõamacũye queti jóa-
ripũrũ jóanoã:

Jerusalénpũre sicaqui ãtã-
qui cũũã. Tiiquipũ basocã
dũpotua, ñaacũmuãda-
cua.

Cũũrẽ padeogũno “bũri peti
padeotũ” jĩĩriqui, ^t

jĩĩ jóanoã.

10 ¹Yãa wedera, Israelya
põna macãrãrẽ netõnerĩ
bayirõ boosãã. Teero tiigũ, bayi-
rõ Cõamacũrẽ sãĩbosãa. ²Cũã
Cõamacũ boorere ãñurõ tiidũgã-
micua. Teero tiidũgãpacara, ãñu-
rõ tũomasĩricua. Yũũ masĩã cũã
tiidũgãrere. ³Cõamacũ cũãrẽ Je-
suré padeorẽmenape “ãñurãrã
niiĩya” jĩĩrere tũodũgãricua. Cũã-
rẽ dutirere yũũrẽmenape ãñurãrã
niidũgacua Cõamacũ ññacoropũ-
re. Teero tiirã, Cõamacũ “Jesupẽ-
re padeoyã” jĩĩrere boorĩcua. ⁴Je-
suré padeogũno doca “dutarere
tiirẽmenape Cõamacũ ññacoropũ-
rũre ãñugũrã niiã” jĩĩ wãcũnũnũ-
seriqui; “Jesuré padeorẽmenape
Cõamacũ ññacoropũre ãñugũrã
niiã” jĩĩ wãcũnũnũsequi.

⁵Ãpẽrã Moisés dutirẽmena
Cõamacũ “ãñurãrã niiĩya” jĩĩrere
tũodũgãya. Moisés tee maquẽrẽ
biro jóarigũ niiwĩ: “Ate dutiré
cũũrigue maquẽrẽ tiirucũgũ,
cãtirẽ petihere bũagũdaqui”, ^u jĩĩ
jóarigũ niiwĩ. ⁶Ãpẽrãpẽ cũã Cõã-
macũrẽ padeorẽmena cũũ “ãñu-
rãrã niiĩya” jĩĩrere tũodũgãya.
Tee maquẽcãrẽ Moisés biiro jóa-
rigũ niiwĩ: “¿Noã ãũnũãserũ

^s9.29 Isaías 1.9.

^t9.33 Isaías 28.16.

^u10.5 Levítico 18.5.

muãwagudari?’ jĩĩ wãcũrijãña”, jĩĩ jóarigu niiwĩ. Moisés biiro jĩĩdugayigu: “¿Noã ãmuãsepũ marĩrẽ netõnégũdũre suogú wãagudari?’ jĩĩ wãcũnemorijãña; atitoarigu niiwĩ”. ⁷Atecãrẽ jóarigu niiwĩ: “¿Noã niiditidiari copepũ diiwãgudari?’ jĩĩ wãcũrijãña”, jĩĩ jóarigu niiwĩ. Biiro jĩĩdugayigu: “‘Cristo diarira watoapũ niigũrẽ ¿noã masãmuãatiri tiigũdari?’ jĩĩ wãcũnemorijãña; masãmuãtoarigu niiwĩ”. ⁸Teenórẽ “wãcũnemorijãña” jĩĩ jóaari siro, ateré jĩĩ jóarigu niiwĩ: “Cõãmacũ basocãre netõnére queti marĩ watoapũ niitooa; marĩ teeréna wedea; teeréna sũcã wãcũnũnusea”,^v jĩĩ jóarigu niiwĩ. (Marĩ tee quetirena wedea; “Jesuré padeoyã”, jĩĩ wedea.) ⁹“Jesucristo yũũ Õpũ niĩ” jĩĩ wedegũno “Cõãmacũ Jesucristo diarigupũre masõyigu” jĩĩ padeó wãcũnũnusegu, netõnénogũdaqui. ¹⁰Jesucristore padeó wãcũnũnusegunorẽ Cõãmacũ “ãñugũrã niĩ” jĩĩqui. Cũũrã “Jesucristo yũũ Õpũ niĩ” jĩĩ wederi, Cõãmacũ netõnégũdaqui.

¹¹Cõãmacũye queti jóaripũpũ ateré jóanoã: “Cũũrẽ padeogũno ‘bũri peti padeotũ’ jĩĩriqui”,^w jĩĩ jóanoã. ¹²Cõãmacũ judíoare, judíoa nihẽrãrẽ siccãrĩbíro ñnaqui. Cũũ siccãrã niipetira Õpũ niĩ. Niipetira cũũrẽ padeorẽmena sãĩrãrẽ pee ãñurere ticogũdaqui.

¹³Cõãmacũye queti jóaripũpũ biiro jóanoã sũcã: “Õpũ, yũũre netõnéña’ jĩĩ sãĩgũno netõnénogũdaqui”,^x jĩĩ jóanoã.

¹⁴¿Deero tii basocã Jesuré netõnére sãĩãdari, cũũrẽ padeorĩpacara? ¿Deero tii cũũrẽ padeoãdari, cũũye quetire tũorĩpacara? ¿Deero tii cũũye quetire tũoãdari, tee quetire wederĩ basoca manipacãri? ¹⁵¿Deero tii cũã tee quetire wedeadari, siccũno cũã pũtopũ “wedegu wãaya” jĩĩgũ manipacãri? Cõãmacũye queti jóaripũpũ tee maquẽrẽ biiro jóanoã: “Marĩrẽ ãñurẽ quetire wede adara jeari ñnarã, bayiró use niã”,^y jĩĩ jóanoã.

¹⁶Paũ judíoa ãñurẽ quetire tũopacãra, niipetira padeorĩya. Isaías teeréna biiro jĩĩ jóarigu niiwĩ: “Ûsã Õpũ, noãnõpe ãsã wederere padeorã padeojĩya. Niipetira padeopetĩriya”,^z jĩĩ jóarigu niiwĩ. ¹⁷Ateména pũtũãa: Tũogũno padeorẽ bũaquí. Cũũ bũaquí Cristoye queti wederi tũorẽmena.

¹⁸Yũũpe ateré sãĩñãã: ¿Apetó tiirã, Israelya põna macãrãcã tũorĩdojãyiri? Tũomĩjĩya. Cõãmacũye queti jóaripũpũ ate jóanoã:

Cũã wederẽ quetire niipetiro macãrã tũopetĩjõayira.

Cũã wederẽ atibũreco niipetiro pũ sesajõãyiro,^a

jĩĩ jóanoã.

^v10.6-8 Deuteronomio 30.12-14. ^w10.11 Isaías 28.16. ^x10.13 Joel 2.32.
^y10.15 Isaías 52.7. ^z10.16 Isaías 53.1. ^a10.18 Salmo 19.4.

¹⁹Ateré sãĩñánemoã: ¿Apetó tiirá, Israelya põna macãrã ãñuré quetire tũomasĩriyiri? Tũomasĩmijya. Yũũ teeré Moisés jóariguemena wedesugueguda. Cũũ Cõãmacũ wedeseriguere biiro jĩ jóarigu niĩwĩ:

Judíoa niĩhãrãcãrẽ ãñurõ tiigúda.

Teero cũãrẽ tiirí, múã ññatutiadacu.

Múã “Cõãmacũyere tũomasĩriya” jĩĩré dita macãrãrẽ yũũ ãñurõ tiirí,

múã cúaadacu,^b

jĩ jóarigu niĩwĩ.

²⁰Too síro Isaíacã Cõãmacũ wedeseriguere cuiro maniró biiro jĩ jóanemorigu niĩwĩ:

Ãmaãhãrãpe yũũre buawá.

Yũũre “¿deero biirecutigari?” jĩĩ sãĩñãhãrãpere masĩrĩ tiiwá,^c

jĩ jóarigu niĩwĩ.

²¹Isaías Israelya põna macãrãpere Cõãmacũ wedeseriguere biiro jĩ jóarigu niĩwĩ sũcã: “Búreco-ri yoaro yé wãmorĩrẽ sũunucúmiwũ, ‘sũnarãrẽ, netõnucãrepirare boca ñeegúda’ jĩĩgũ”,^d jĩ jóanemorigu niĩwĩ.

Israelya põna macãrãrẽ síquẽrãrẽ Cõãmacũ beserigüe

11 ¹Ateré sãĩñánemogũda: ¿Cõãmacũ cũũyarare cõãjõãyiri? Cõãwaririgu niĩwĩ.

Yũũcã Israelya põna macãrã niĩã. Abraham pãrãmi niĩnũnũsegũ, Benjamínya põna macãrã niĩã.

²Too sugueropũ Cõãmacũ Israelya põna macãrãrẽ beseyigu, cũũyara niĩãrõ jĩĩgũ. Atitócãrẽ cũãrẽ cõãwariqui. Elías Cõãmacũye queti jóaripũ jĩĩriguere múã tũomijiyu. Cũũ Cõãmacũpũre Israelya põna macãrã tiirére biiro wedeyigu: ³“Õpũ, cũã mũnyara profetare siãpetjãrira niĩwã. Mũũrẽ padeorã wáicũrare sópeorere tiibatẽjãrira niĩwã. Yũũ sícũrã dũsaa mũũrẽ padeogú. Yũũcãrẽ siãdũgãra, ãmaãrã tiicúa”, jĩĩyigu. ⁴Cõãmacũpe cũũrẽ yũũyigu:

“Cũã teero tiipacãri, siete mil basocã yũũre padeorã dũsaãya. Cũãjã Baalbiro baugú weerigüe padeoríya”,^f jĩĩyigu. ⁵Atitõpãcãrẽ péerora Israelya põna macãrãrẽ Cõãmacũ cũũ ãñurõ tiirẽmena besequi. ⁶Cũũ basocãre ãñurõ tiigú niĩjĩgũ, cũãrẽ besequi; cũã ãñurõ tiiré wapa mee besequi. Cũã ãñurõ tiiré wapa cũãrẽ beseatã, “cũũ basocãre ãñurẽ tico- gú niĩã” jĩĩré wapamaníbojiyu.

⁷Too docare ¿deerope pũtuãadari? Israelya põna macãrã “Cõãmacũ ‘ãñurãrã niĩya’ jĩĩgũdaqui marĩrẽjã” jĩĩ wãcũmijiyã. Cõãmacũpe cũũ beserira dícure “ãñurãrã niĩya” jĩĩrigũ niĩwĩ. Æpẽrã besenoña manirã niĩjĩrã, tũomasĩre manidójãrã pũtuãjãyi-

^b 10.19 Deuteronomio 32.21. ^c 10.20 Isaías 65.1. ^d 10.21 Isaías 65.2.
^e 11.3 1 Reyes 19.10,14. ^f 11.4 1 Reyes 19.18.

ra. ⁸Tee maquẽ Cõamacũye queti jóaripũpũ jóanoã:

Cõamacũ Israelya põna macãrãrẽ cũũyere tuomasí-hẽrĩ tiiyígu.

Cũãrẽ capeari ññahẽrã, cãmopéri tuohera tiiróbiro niirĩ tiiyígu.

Tee atitórucãrẽ teerora niijãya ména,^g

jĩ jóanoã.

⁹Davicã tee maquẽrẽ Cõamacũmena wedesegu, biiro jĩirigu niiwĩ:

Israelya põna macãrã cũã boseyara, mũũrẽ wãcũri-cua.

Cũã teero tiiré wapa cũãrẽ ññaarõ netõrĩ tiiyá.

¹⁰Cũãrẽ tuomasíhẽrã tiiróbiro, ññahẽrã tiiróbiro niirĩ tiiyá.

Pee nucũré apara, sucubírocõã tutũro tiiróbiro ññaarõ netõrĩ tiiyá,^h

jĩ jóarigu niiwĩ.

Judíoa niihẽrãrẽ netõnérigue

¹¹Apeyé múãrẽ jĩñemogũda. Judíoa Jesucristore padeohéri, ¿Cõamacũ cũãrẽ cõãpetijãyiri? Cõãpetirijãyi. Cõamacũ cũã netõnucãrĩ ññagũ, netõnére quetire wederãre judíoa niihẽrãpere wededutirigu niiwĩ. Too docare judíoacã “marĩca padeoáda” jĩñãrõ

jĩigũ, teero tiirígu niiwĩ. ¹²Judíoa Jesucristore padeohéri, ãpẽrá atibúrecopũ niirãrẽ ãñurõ wáaa. Cõamacũ “yũũ põnarẽ ãñurẽ ticoguda” jĩiriguere judíoa ñeeeriwa; judíoa niihẽrãpere ñeeẽya. Judíoacã Jesucristore padeoríto jeari, niipetira atibúrecopũ niirãrẽ nemorórã ãñurõ wáadacu.

¹³Mecũtigã múã judíoa niihẽrã dícuere wedegũdu tiia. Jesucristo yũũre múãrẽ cũũyere wededuti-gũ besecũwĩ. Yũũ ññarĩ, yũũ paderé búri niiré mee niĩã. ¹⁴Yũũ múãpere tee quetire wederi ññaarã, yáa wedera judíoacã “padeoró boocú” jĩibocua. Teero tiirã, cũãcã netõnénobocua. ¹⁵Judíoa Cõamacũ menamacãrã niimirira cũũrẽ padeoríjirã, cõãnoyira. Tee tiigú, judíoa niihẽrãpere cũũ menamacãrã wáari tiiyígu. Too síro cũũ cũãrẽ ñeenemorĩ, ãñunetõjõãadacu. Diarirapũ masõrira tiiróbiro niĩadacu.

¹⁶Queorémena múãrẽ wedeguda: Pã tiirã decomena née, “Cõamacũye tiíadare niĩã” jĩicua. Tee jĩipacari, Cõamacũ ñũsarécãrẽ “yéera niĩã” jĩ ññaqui. Teerora niĩã sũcã yucũgũmenacãrẽ. Tiigú nucõrĩ Cõamacũye niicu. Teeré tiiróbirora Cõamacũ teedũpũricãrẽ “yéera niĩã” jĩ ññaqui.ⁱ

^g11.8 Deuteronomio 29.4; Isaías 29.10.

ⁱ11.16 Judíoa ñecũsũmuã Abraham, Isaac, Jacob tiigú nucõrĩ tiiróbiro Cõamacũyara niĩya. Cũã pãrãmérã niinũnuseracã tiigú ñũpũri tiiróbiro niijirã, Cõamacũyara niĩya.

^h11.9-10 Salmo 69.22-23.

¹⁷ Ɛsã judíoaja olivogu dɔpɔ macārã peti tiiróbiro niĩã. Siquẽrã teedɔpɔrɔre dɔpotécõãriro tiiróbiro Cõãmacũ siquẽrã judíoare cõãrigu niĩwĩ. Too síro teedɔpɔrɔ niĩãriropɔ apegú olivo macãncũ macũ dɔpɔrɔre wiiñédutigɔ too-pú tuuqui. Tuuari siro, añurõ wii-cãmeyio, wĩmũadacu tiigú dɔpɔrɔ tiiróbirora. Teeré tiiróro tiiróbiro wáyairo múã judíoa niĩhẽrãcãrẽ. Cõãmacũ múãrẽ cũũyara wáari tiirígɔ niĩwĩ. Múã judíoa niiripacara, niipetire Cõãmacũ Abraham pãrãmerãrẽ “añurẽ ticoguda” jĩiriguere ñeeãdacu. ¹⁸ Teeré ñeeãdara niipacara, “marĩjã judíoa nemorõ añucu” jĩĩ wãcũrijãña. Múã dɔpɔrɔ tiiróbiro dícu niicu. Nucõrĩ tiiróbiro suonírã mee niicu múãjã.

¹⁹ Múã judíoa niĩhẽrã ateré jĩĩbocu: “Siquẽ ñañarẽ dɔpɔrɔ dɔpotécõãnorigue tiiróbiro Cõãmacũ judíoare cõãrigu niĩwĩ. Apegú maquẽ dɔpɔrimena wasotúnorigue tiiróbirora Ɛsãpere cũũyara wáari tiirígɔ niĩwĩ”, jĩĩbocu. ²⁰ Teerora biia, biiropeja. Cõãmacũ cúã padeohéri ññagũ, cõãrigu niĩwĩ. Múãpere cũũrẽ padeorã niĩjĩrã, cũũyara niĩã. Teero tiirã, “Ɛsã judíoa nemorõ niĩã” jĩĩ wãcũrijãña. Teero wãcũrõno tiirã, Cõãmacũmena tɔomasĩsãnu niĩña, Ɛsãcãrẽ cõãrĩ jĩĩrã. ²¹ Cũũrã judíoare olivogu niĩsɔguere dɔpɔrɔre dɔpotécõãriro tiiróbiro tiirígɔ niĩwĩ. Múã judíoa niĩhẽrãcãrẽ cũũrẽ padeohéri, teerora tiigúdaqui.

²² Ateré acabórijãña: Cõãmacũ basocãre bóaneõ ññagũ niĩqui. Teero biiri ñañarẽ tiirãre queoró diamacúrã ñañarõ netõrĩ tiĩqui. Cũũrẽ padeohérare ñañarõ netõrĩ tiĩqui. Múã docare bóaneõ ññagũ niĩqui. Teero tiirã, múãrẽ cũũ bóaneõ ññarẽre wãcũrã, padeorucújãña. Múã duucúrĩ, ñañarẽ dɔpɔrɔ dɔpotécõãriro tiiróbiro múãcãrẽ cõãgũdaqui. ²³ Judíoacã cõãnorira niipacari, Jesucristore padeorĩ, cúãcãrẽ añurõ tiigúdaqui. Dɔpɔrɔ dɔpotécõãrigue tiiróbiro niimirare tiigupúra tuunemorõ tiiróbiro tiigúdaqui sũcã. Cũũyara wáari tiigú, teero tiigúdaqui. Cũũ teeré tiimasĩjãqui. ²⁴ Múã judíoa niĩhẽrã macãncũ macũ olivogu dɔpɔrɔ tiiróbiro niirira niĩã. Cõãmacũ teedɔpɔrɔre añurígɔpɔre tuurigue tiiróbiro múãrẽ cũũyara wáari tiiyígɔ. Judíoa doca olivogu maquẽ dɔpɔrɔ peti tiiróbiro niĩyã. Cõãmacũ teedɔpɔrɔre tiigú basiropɔre tuuri, nemorõ añurõ wiijóacu. Teero tiigú, Cõãmacũ múãrẽ cũũyara peti niiripacari, cũũyara niirĩ tiirígɔ niĩwĩ; judíoapereja nemorõrã cũũyara niirĩ tiigúdaqui sãa.

Judíoare netõñéadare

²⁵ Yáa wederabiro niirã, “Cõãmacũ Ɛsãpere judíoare nemorõ maĩqui” jĩĩrĩ booríga. Teero tiigú, too sɔguero macãrãpɔ masĩña maniriguere múãrẽ masĩrĩ boogá. Ate niĩã: Paũ judíoa cãmopéri tɔohera tiiróbiro niĩyã: Jesurẽ

padeoríya ména. Tée judíoa ni-
hẽrã Jesuyé maquẽrẽ t̃uopetí,
paɯ padeoári siro, padeoádacua.
26 Teero wáari, niipetira judíoa
netõnénoádacua. Tee maquẽrẽ
Cõamacũye queti jóarip̃p̃r̃ jóa-
noã:

Basocáre netõnégũɖu Jeru-
salén macãrãya põna ma-
cũ niigũdaqui.

Jacob pãrãmerãye ñañarére
cõágũdaqui.^j

27 Cũãye ñañarére acabóri,
yɯ too s̃uguerop̃u jĩiri-
gue diamacũ wáaadacu,^k
jĩ jóanoã.

28 Paɯ judíoa Jesús basocáre
netõnére quetire padeodugári-
cua. Cũã padeohére wapa múã-
pere Cõamacũ añurõ tiiquí. Cũã
padeodugáripacari, cũãrẽ maĩ-
quí. Sicatorp̃ra cũã ñec̃s̃ũmũãrẽ
beserigu niij̃gũ, cũã beserira pã-
rãmerã niiññuseracãrẽ maĩquí.

29 Cõamacũ judíoare cũã “añuré-
re ticogũda” jĩiriguere ticorijã
tiiríqui. Añuré ticoriguere p̃t̃ñá-
neríqui. Teero biiri cũã beseri
põna macãrãrẽ cõaríqui. 30 Too
s̃uguerop̃u múã Cõamacũrẽ netõ-
nucárira niiwũ. Atitóre Cõamacũ
judíoa netõnucárĩ ñagũ, múãpe-
re bóaneõ ññaqui. 31 Teerora wáa-
adacu judíocãrẽ. Cũã Cõamacũ-
rẽ netõncáya. Too síro Cõamacũ
mũãrẽ bóaneõ ññaribirora cũã-
cãrẽ bóaneõ ññagũdaqui. 32 Cõã-

macũ niipetirap̃re bóaneõ ñña-
dugaqui. Teero tiigũ, niipetira-
p̃re s̃icãr̃b̃iro “netõnucárã ni-
íya” jĩ ññaqui.

33 ¡Añunetõjõãgũ niĩ Cõama-
cũ! Cũã mar̃rẽ bayiró añurére
tiimas̃r̃i tiiquí; cũã mas̃r̃é, cũã
t̃ugueñare añunetõjõãre niicu.
Cũã “biiro tiigũdacu” jĩ wãcũrẽ-
re wedemas̃ña maniã; cũã tiirére
t̃uomas̃ña maniã. Cũã s̃icũrã ma-
s̃íqui. 34 Cõamacũ mar̃i Òp̃ũ wã-
cũrẽre s̃icũno mas̃ríqui. S̃icũ
cũãrẽ “biirope booa” jĩimas̃ri-
qui.^l 35 Teero biiri s̃icũno “Cõã-
macũ yũre waramóqui yũ cũã-
rẽ ticorigue wapa” jĩimas̃ríqui.^m
36 Niipetire cũã tiirigue dícu niã.
Teeré cũã cotequi. Teeménarã
cũã booró tiidugáro tiijáqui. Tee-
ro tiirá, niipetira Cõamacũrẽ
“cũã niipetirere dutimas̃íqui” jĩ-
rucujãada. Teerora niĩãrõ.

Jesuré padeoráre tiidutíre

12 1 Yáa wedera, Cõamacũ
mar̃rẽ añurõ bóaneõ ñña-
rucuqui. Teero tiirá, Cõamacũrẽ
mũã basiro múãye òp̃ũr̃i, wãcũ-
ré, niipetiremena “mũyera niã”
jĩñña. Wáicũrare s̃iãdutí ticoriro-
birora múãye òp̃ũr̃i catiré niipa-
cari, cũãrẽ ticoya. Mũãye òp̃ũr̃i
ñañaré maniré niir̃i, Cõamacũ
mũãmena us̃enigũdaqui. Mũã tee
tiirém̃ena cũãrẽ padeorére dia-
macũ ññoádacu. 2 Mũã atibũreco

^j11.26 Isaías 59.20.

^k11.27 Jeremías 31.33-34.

^l11.34 Isaías 40.13.

^m11.35 Job 41.11.

macārã tiirucúre ñnarã, cûã tiiróbiro tiirijãña. Biiope tiiyá: Múã wácúre wasowáya. Teeména múã niirecutirere wasojáãdacu; Cõamacû boorépere masíãdacu. Cûũ boorére masíjírã, ãñurére tiíadacu; Cõamacûrẽ usenirí tiíadacu. Cûũ booré diamacú niíã.

³Cõamacû ãñuré ticogú yũre beserigu niiwí, cûũye quetire wedearo jíigũ. Teero tiigú, múã niipetirapũre jíã: Sícãno “niipetire tiipetijãmasiã” jíi wácúrijãrõ booa. Queoró wácúrepe biiro niíã: “Jesucristore padeojígũ, cûũ tiimasíre ticoré jeatuario tiimasíã”, jíiãña. ⁴Queorémena wedeguda: Maríya õpũũ sicaõpũũ niipacaro, pee õpũũ maquẽ cuojãã. Niipetire tiioõpũũ niiré merẽã dícu padea. ⁵Teerora niíã marí Jesuré padeorá. Marí paũ niipacara, Cristomena niijírã, sicaõpũũ niiré tiiróbiro niíã. Tiiõpũũ niiré merẽã dícu niipacaro, sicaõpũũrã niíã.

⁶Cõamacû marí niipetirapũre merẽã dícu tiimasíre cûürigu niiwí. Cûũ ãñuré ticodugarere ticoqui. Teero tiirá, teeména ãñurõ tiíapuada. Cõamacû marí síquẽrãrẽ cûũ wededutirere wedemasíre ticoqui; teero tiirá, marí padeoró jeatuario ãpẽrãrẽ wedeada. ⁷Marí síquẽrãrẽ tiíapumasíre ticoqui; teero tiirá, ãpẽrãrẽ ãñurõ tiíapuada. Síquẽrãrẽ cûũye maquẽrẽ buemasíre ticoqui; teero tiirá, ãñurõ buearo. ⁸Síquẽ-

rãrẽ wácubayiri tiimasíre ticoqui; teero tiirá, wácubayiri tiíaro. Síquẽrãrẽ niyeru o apeyenómena tiíapumasíre ticoqui; teero tiirá, tee ticojããrõ. Síquẽrãrẽ ãpẽrãrẽ dutimasíre ticoqui; teero tiirá, ãñurõ dutimasíãrõ. Síquẽrãrẽ bóaneõ ñnarére ticoqui; teero tiirá, useniremena tiíapuarõ.

Jesuré padeorá biiro tiirécutiro booa

⁹Tiiditóro maniró ãpẽrãrẽ maíñã. Ñañarére booríjãña. ãñurẽpere booyá. ¹⁰Jesuré padeojírã, sícãpõna tiiróbiro cãmerí maíñã. Múã basiro múã maíró nemoró ãpẽrãcãrẽ cãmerí quioníremena maíñã.

¹¹Marí Ôpũrẽ padecotera niijírã, niipetire múã tiirére sõnoremena tiiríjãña; ãñurõ tũsarémena tiiyá.

¹²“Cõamacû too síropũre ãñurõ tiigúdaqui” jíiãrã, useniyeuya. Merẽã wáari, ñañarõ netõrã, wácubayijãña. Duurõ maniró Cõamacûrẽ sãirucújãña.

¹³Jesuré padeorãre apeyenó dusarí, tiíapuya. Múã putopũ jearãre ãñurõ ñeña.

¹⁴Múãrẽ ñañarõ tiirãre “ãñurõ wáaaro” jíi, Cõamacûrẽ sãibosãya. “Ñañarõ wáaaro” jíiãrãjãña.

¹⁵Usenirãnorẽ useniapuya. Utirãnorẽ utiapuya.

¹⁶Sícãrĩbíro ãñurõ niirecutiya. “Marí íniã nemoró niíã”, jíi wácúrijãña. Teero jíiõno tiirá, búri niirãmena sícãrĩbíro niíã. “Masírá peti niíã”, jíiãrãjãña.

17 Múārē ñañarō tiirí, cǘārē cāmerijāña. Niipetira ññacoro-
pwe aññurē dícu tiirucúra niíña.
18 Múā niiró pōtēōrō niipetira-
mena aññurō niirecutiya. 19 Yáa
wedera, múārē ñañarō tiirí, cā-
merijāña. Cōāmacūpe cǘārē ñañarō
netōrǐ tiiaro. Tee maquērē
Cōāmacūye queti jóaripūpu jóa-
noā: “Yññ cāmeboságuda; yññ
wapa tiigúdadu’, jǐiyigu Cōāma-
cū”, ⁿ jǐi jóanoā. 20 Atecá jóanoā:
“Mññrē ññatutigu juabóari, eca-
yá. Cǘñ oco sñnidugári, tíñña.
Mññ cǘñrē teero aññurō tiirí, cǘñ
ñañaré tiiriguere bobogúda-
qui”, ⁿ jǐi jóanoā. 21 Ñañaré múā-
rē docacūmurí tiirijāārō. Múā
aññurō tiirémenape ñañarére do-
cacūmurí tiiyá.

13 1 Cōāmacū dícu macārǐ
dutiráre sōnecori tiiquí.
Cǘñ cǘñrira niíyya. Teero tiirá,
niipetira aññurō yññya cǘārē.
2 Dutiráre netōñucágūno Cōāma-
cū dutirécārē netōñucágūrā tiii.
Teero tiirá, netōñucárāno ñañarō
tiinóadacua. 3 Dutiráre aññurō
yññññññsera cuiro maniró niijā-
cua. Netōñucárāpeja cui niicua
dutiráre. Cuire manirá niidugara,
aññurō tiiyá. Múā teero tiirí, duti-
rá “múā aññuniā” jǐiādacua. 4 Cōā-
macū múārē tiíápuaro jǐigū, cǘā-
rē sōnecorigu niíwǐ. Múā cǘārē
netōñucárā doca, cuiya. Dutirácā

netōñucárānorē ñañarō tiimasí-
cua. Netōñucárārē ñañarō tiirá,
Cōāmacū dutirére tiirá tiicúa.
5 Teero tiirá, marǐrē dutiráre yññ-
ro booa. “Ûsārē wapa tiibócuā”
jǐirémena dícu yññra mee tiiyá.
Atecárē wácūña: “Ûsāpu ñañarō
yeeripūnacutidugariga” jǐiréme-
na wácūrā yññya. 6 Teero tiirá,
dutirá niyeru wapasédutirere
múā wapatícu. Dutirá cǘā pade-
rére diamacú tiirá, Cōāmacūrē
padecotera tiiróbiro niicua.

7 Dutirá múārē dutiri, cǘā duti-
róbirora tiiyá. Cǘñ wapasédutiri,
wapatíya. Cǘñ dutirá niirǐ, cǘārē
quioníremena ññaña. Cǘñ aññurō
tiirí, cǘārē aññurō wedeseya.

8 Āpērārē wapamórijāña; máa-
ta wapatípetijāña. Cāmerǐ maírē-
pere wapatípetimasírícu. Teero
tiirá, cāmerǐ maírucújāña. Āpērā-
ré maígūno Moisére dutiré cǘñri-
guere diamacú tiigú tiiquí. 9 Tee
dutiré ateré jǐiā: “Āpǐ ññmorē
ññeaperijāña; apegó manñrē ññe-
aperijāña. ^o Basocáre sñārijāña. ^p
Yaarǐjāña. ^q Āpērāyére ũgorijā-
ña”, ^r jǐiā. Tee niipetire dutiré
cǘñriuguere sicawāmerā néoñucō-
cu: “Mññ basiro maíró tiiróbirora
āpērácārē maíñá”, ^s jǐiā. 10 Marǐ
āpērārē maírā, cǘārē ñañarō tiirí-
cu. Teero tiirá, āpērārē maírème-
na Moisére dutiré cǘñriuguere tii-
petíra tiiróbiro tiirá tiicú.

ⁿ 12.19 Deuteronomio 32.35. ⁿ 12.20 Griegoayemena ateré jǐiā: “Mññ cǘñrē
teero aññurō tiigú, nitǐ asiyáreperire cǘñya dupu sotoapu maapéogu tiiróbiro tiigúda-
cu”. Ññaña Proverbios 25.21-22. ^o 13.9 Éxodo 20.14. ^p 13.9 Éxodo 20.13.
^q 13.9 Éxodo 20.15. ^r 13.9 Éxodo 20.17. ^s 13.9 Levítico 19.18.

¹¹Teeré tiáda, marí catirí bu-recorire añurō wācūrā niirā. Cā-nirā tiiróbiro niirijāada. Marí sicato Jesucristore padeonucārā, “ūmūásepū marí wāaadaro dusa-netōjōācu” jīimiwū. Atitóre marí masiā sáa: Péerogā dūscú Jesucristo pūtuaatiadaro. ¹²Atebúrecorire ñami naĩtīārō tiiróbiro ñañaré tiiré niinetōjōā. Bóemūā-atiro tiiróbiro Jesucristo pūtuaatiadaro péerogā dūscú. Teero tiirā, noo booró naĩtīārōpū tiimajārenorē tiidúro booa. Añurō bóeropū niirā tiiróbiro niijīrā, bóeropū tiiréno dícuere tiirucújā-āda. ¹³Búrecopū tiirécutirobirora tiirucúro booa. Bosebureco niirí, cūmu, āpērārē acaribirijāada. Cūmurijāada. Ñeaperijāada. Sōñorō jīirijāada. Āpērāyére ũgorijāada. ¹⁴Biirope tiáda: Marí Ōpū Jesucristomena niijīrā, cūñ tiiróbiro añurō niinunuseada. Marí ñañaré tiidugárere wācūnunuse-rijāada.

**Jesuré añurō masirā, cūñrē
añurō masihērye maque**

(1 Co 8.1-13)

14 ¹Sicū Jesuré añurō masihēgū mūā pūtopū jeari, cūñrē añurō bocaya. Cūñ Jesuré añurō masihērī ñnarā, cūñrē jīipotocōrō manirō ññajāña. ²Sicū “yūñ niipetirere yaari, merēā wáaricu” jīi wācūqui. Āpī Jesuré añurō masihēgūpe “yūñ oteré dūca dícuere yaagūda, Cōāmacūrē netōnucārī jīīgū” jīi wācūqui.

³Niipetire yaagūpe oteré dūca dícu yaagūre “tee tiāmajāgū tiia” jīirijārō booa. Teerora sūcā, oteré dūca dícu yaagūpecā niipetire yaagūre “mūñ wáicu diirore yaari, ñañaniā” jīi wedepaticoterijārō booa. Niipetire yaagūre Cōāmacū cūñ macū wáari tiitōayigu. ⁴Marí āpīrē padecotegure “mūñ ñañarō tiia” jīi wedepaticoterijārō booa. Cūñrē dutigú dícu “queoró tiíawū o ñañarō tiíawū” jīimasīqui. Cōāmacūcā cūñrē padecotegure queoró tiigú wáari tiimasīqui. Teero tiigú, Cōāmacū cūñmena ũsenigūdaqui.

⁵Teerora āpērā “sicaburecora apeyé búrecori nemorō Cōāmacūrē padeoró booa” jīi wācūcua. Āpērāpē “niipetire búrecori sicārībīro Cōāmacūye niia” jīi wācūcua. Teero tiirā, mūā niipetirapūra mūā wācūrōpūre “Cōāmacū booró tiia” jīirō booa. ⁶Sicū sicaburecore “Cōāmacūya bureco peti niia” jīigūno Cōāmacūrē padeogádu, teero jīiqui. Niipetire yaagūcā cūñ yaarēnorē “Cōāmacū ticoré niia” jīi, yaaqui. Teero tiigú, Cōāmacūrē ũsenire ticoqui. Āpī wáicu diirore yaahegūcā cūñ yaarēnorē “Cōāmacū ticoré niia” jīi, yaaqui. Teero tiigú, Cōāmacūrē ũsenire ticoqui.

⁷Marí catira, diaracā, marí basiro “yūñ booró tiigúda” jīirijārō booa. ⁸Marí catiró jeatuario marí Ōpūrē “mūñ booró tiiyá” jīijārō booa. Marí diaró pūtogāpū niirācā, “mūñ booró tiiyá” jīijārō

booa. Teero tiirá, catirá, diaró p̄togāp̄u niirácā cūyara niā. ⁹Cristo diariḡu niipac̄u, catijāwī. Teero tiiḡú, cū caturá Ōp̄u, teero biiri diarirap̄u Ōp̄u niiqui sáa.

¹⁰¿Deero tiirá múāya wedegu tiiróbiro niiḡurē wedepaticotei? ¿Deero tiirá cūurē “tee tiámajā-gū tiia” jīi besei? Cōāmacū basocáre wapa tiádari bureco jeari, marī niipetira cū p̄tor̄u jeadacu. Cū basiro marī tiiriguere besegudaqui. ¹¹Tee maquērē Cōāmacūye queti jóarip̄ur̄u jóanoā:

Ȳu múā Ōp̄u catirucuḡu
niā;

ȳu wedesere diamacú peti-
ra niā.

Teero tiiḡú, ateré jīiā:

Niipetira ȳu díamac̄p̄u ñi-
cācoberimena jeacūmu-
ādacua.

Niipetirap̄ura ȳure “Cōā-
macū, m̄u diamacú ma-
quē dícu tiia” jīiādacua, ^t
jīi jóanoā. ¹²Tee jóariguere t̄uo-
rá, marī ateré masīā: Marī niipe-
tirap̄ura marī tiiriguere Cōāma-
cūrē “teerora tiiw̄ú” jīi wedeada-
cu.

Jesuré padeorá padeorére ñañorijāna

¹³Teero tiirá, cāmerí wedepati-
coterijānda. Biiope tiáda: Ape-
yenómena Jesuré padeoráre ña-
ñaré tiirí tiibuyérijānda. Teero

biiri cúā padeorére ñañorí tiirjā-
nda. ¹⁴Ȳu marī Ōp̄u Jesuré pa-
deojīḡu, “niipetire yaaré añurē
niā” jīimasīā. Āp̄ipé “ate yaaya
maniréno niā” jīi wácūrī, cū
basiroperēja diamacúrā yaaya
maniréno niā. ¹⁵M̄u cū yaahe-
renorē cū ñnacoro yaari, cūcā
yaaajāboqui. Cū yaatoaari siro,
“atenórē yaahegu niimiāwūrā”
jīi, ñañarō t̄ugueñaqui. Cū ñna-
coro yaaēnogū, cūurē maiḡú mee
tiicú. Cristo cūcārē diabosayi-
gu. M̄u yaarémena āp̄i padeoré-
re ñañorí tiibuyérijāna. ¹⁶Teero
tiirá, múā tiiré añurē niipacari,
āp̄ērāpé “ñañaniā’ jīibocua” jīi
wácūrā, teeré tiéñorijāna.
¹⁷Cōāmacū dutiré marip̄ure niiré
yaa, s̄ini tiiré mee niā; āp̄ērārē
añurē tiiré, āp̄ērāména añurō ni-
recutire, cāmerí usenirepe niā.
Espíritu Santo tiiapuremena tee-
ré tiinóā. ¹⁸Teeré tiiḡúno Cristo
booró tiiḡú niī. Cōāmacū cū ti-
rére ñna, useniqui. Teero biiri ba-
socácā cūurē “añurō tiiḡú niī”
jīicua.

¹⁹Teero tiirá, s̄icāróména añu-
rō cāmerí wéepeo, añurō niirecu-
tirere āmaānda. Marī s̄icāróména
niirecutira cāmerí tiiapuada, Je-
suré nemoró padeoáda jīirā.
²⁰Múā yaarémena āp̄i Jesuré pa-
deorére ñañorijāna. Niirōrā ni-
petire yaaré añuniā. Teero biipa-
cari, āp̄erā cúā padeorá yaahere-
norē múā yaari ñnabocua. Cūcācā

^t14.11 Isaías 45.23.

múārē ñnacũ, yaajãbocua. Teeré yaagúno “ñañaré tiátũ; Cõamacũ boorére tihégũ niã” jĩ wácũgũ, padeodúboqui. Múã cũārē teero tiibuyéri, ñañaniã. ²¹Marĩ ãpĩ Jesuré ãñurõ masĩhégũrē “Jesuré padeodúri tiibócu” jĩrã, biiró tiiró booa: Cũũ wáicu dii yaaherere yaarijãrõ booa; vino cũũ sĩnihére sĩnirijãrõ booa; apeyenó cũārē Jesuré padeodúri tiirénorē tiibuyérijãrõ booa. ²²“Cõamacũ ñnacoropũ yũũ tiiré ãñuniã” jĩ tũguenagũno cũũ sĩcũrã teeré wácũārõ. Teero tiigú, ãpẽrá padeorere ñañorijĩgũ, wapa cõohégũ, usenigũ niĩ. ²³“Ateré yaagũ, Cõamacũrē netõnucágũ tiibócu” jĩ wácũgũno teeré yaagũ, “Cõamacũ boorére tiã” jĩmasĩriqui. Teero tiigú, Cõamacũrē netõnucáqui. Niipetire marĩ tiiré “Cõamacũ boorére tiigú tiã” jĩgũ tiiró booa. “Cũũ booré mee niibocu” jĩpacũ, “tiigúda” jĩ, cũũ basirora ñañarõ tiigú tiiquí.

Marĩ tusaré dícvre wácũrijãrõ booa

15 ¹Jesuré ãñurõ masĩhẽrã cũã “teeré tiirijãrõ booa” jĩrĩ, marĩ Jesuré ãñurõ masĩrãpe cũārē maĩjĩrã, “jáũ” jĩjãrõ booa. Marĩ tusaré dícvre tiirijãrõ booa. ²Cũã tusarépere wácũ, cũārē tiipuro booa. Cũārē nemorõ Jesuré masĩãrõ jĩrã, teero tiiró booa. ³Cristo basirocã cũũ tusaré dícv-

re tiiriyigu; ñañarõ netõrécãrẽ, ñañarõ wedeserecãrẽ nucãjãyigu. Tee maquẽrẽ Cõamacũye queti jóaripũpũ jóanoã:

Mũũrẽ ññatutira, mũũrẽ ñañarõ wedesera, yũũpũre ññatutira tiíya, ^u

jĩ jóanoã.

⁴Niipetire too sugueropũ Cõamacũye queti jóaripũ maquẽ marĩrẽ masĩdutiirõ jóanoyiro. Marĩ ñañarõ netõrá, tee jóariguere buera, nucãjãã. Wácũtutuanemoã. Cõamacũ cũũ tiíadarere useniremena yuea. ⁵Cõamacũ marĩrẽ merẽã wáari, wácũtutuari tiiquí. Marĩrẽ nucãjãrĩ tiiquí. Cũũ Jesucristo booró múārẽ sĩcãrõmẽna niirecutiri tiíaro. Cõamacũ múārẽ teero tiirí, Jesucristo tiirírobirora tiirã niíadacu. ⁶Teero tiirã, múã Cõamacũ marĩ Õpũ Jesucristo Pacũre sĩcãrõmẽna usenire ticoadacu.

Judíoã niihẽrãrẽ Jesucristoye quetire wederigue

⁷Teero tiirã, Cristo marĩrẽ ñeeriobirora cãmerí ñeeña. Múã teero tiirã, Cõamacũ upũtĩ macũ peti niirere ññonóadacu. ⁸Ateré acabórijãña: Cõamacũ marĩ ñe-cũsũmuãpũre cũũ “tiigúda” jĩriguere díamacũ tiirigu niĩwĩ. Teero tiigú, Cristora judíoare tiipugũ atirigu niĩwĩ. Cũũ teero tiirẽmena Cõamacũ “tiigúda” jĩriguere ññorigu niĩwĩ. ⁹Atecãrẽ

^u15.3 Salmo 69.9.

acabórijãña: Judíoa niihêrã “Cõamacũ ãsãrê bóaneõ ñnagũ ãñunetõjõãĩ” jĩĩdutigu, Cristo atirigu niiwĩ. Tee maquêrê Cõamacũye queti jóaripũpũ biiro jóanoã:

Teero tiirá, judíoa niihêrã watoapũ mũnrê ñseni-peori tiigũda; mũnrê basapeori tiigũda,^v

jĩĩ jóanoã. ¹⁰Aperopúcãrê biiro jóanoã:

Múã judíoa niihêrã, cũyaramena ñseniña,^w

jĩĩ jóanoã. ¹¹Aperopúcãrê biiro jĩĩnemoã:

Niipetira múã judíoa niihêrã, Cõamacũrê “mũñ ãñunetõjõãgũ niia” jĩĩña.

Niipetiro macãrãpũra Cõamacũrê “ãñunetõjõãgũ niia” jĩĩãrõ,^x

jĩĩ jóanoã. ¹²Isaíacã biiro jóarigu niiwĩ:

Isaí^y pãrãmi niinũnũsegu bauágũdaqui.

Cũñ judíoa niihêrã Õpũ niigũdũ niigũdaqui.

Cũã cũñrê “ũsãrê netõnégũ niigũdaqui” jĩĩ padeoádcua,^z

jĩĩ jóarigu niiwĩ.

¹³Cõamacũ marĩrê wãcũbayirere ticogũ múãrê ñsenirĩ tiáaro. Múã cũñrê padeorĩ, ãñurõ niirecutiri tiáaro. Múãrê Espíritu San-

to tutuaremena bayiró wãcũbayirere ticoaro.

¹⁴Yáa wedera, múãrê biiro tũgueñaã: Múã ãpêrãrê ãñurõ tiicú; Jesucristoyere ãñurõ masĩcu; cãmerĩ wedequenomasicu. ¹⁵Múã masĩrã niipacari, atipũpũre múãrê sĩquê apeyé diamacũrã jóawũ, múã tuoríguepũre acabórijããrõ jĩĩgũ. Cõamacũ yũre ãñurê ticogũ yũre sõnecorigũ niiwĩ, ¹⁶judíoa niihêrãrê Jesucristoye quetire buearo jĩĩgũ. Paiá basocã néeatirere Cõamacũrê ticoro tiiróbirora yũñ judíoa niihêrãrê cũñrê ticodũgaga. Espíritu Santo cũãrê Cõamacũyara sããrĩ tiigũdaqui. Teero tiirĩ, Cõamacũ cũãrê “yáara niĩya” jĩĩ ñeegũdaqui.

¹⁷Jesucristo tiáapuremena Cõamacũ yũre cũũriguere ãñurõ tiia. Teero tiigũ, yũñ paderere ãñurõ tũgueñaã. ¹⁸Cristo yũñmena judíoa niihêrãrê Cõamacũrê yũñrĩ tiirígu niiwĩ. Cũñ yũñmena tiirígue dícuere múãrê wedegũdacu. Yũñ buerémena, teero biiri yũñ tiirémena Cristo niihêrãrê padeorĩ tiiwĩ. ¹⁹Apeyecãrê, Cõamacũ tutuaremena cũñ sĩcũrã tiimasĩrenorê tiieñowũ. Espíritu Santo tutuaremena buewũ. Teeré tiigũ, Jerusalénpũ tée Iliria ditapũ Cristo basocãre netõnére quetire wedetugũ jeawũ. ²⁰“Cristoye quetire ãpêrã buena ma-

^v 15.9 2 Samuel 22.50; Salmo 18.49.

^w 15.10 Deuteronomio 32.43.

^x 15.11 Salmo 117.1.

^y 15.12 Isaí David pacu niirigu niiwĩ. 1 Samuel 16.

^z 15.12 Isaías 11.10.

niróþure wedeguda” jĩ wácũrigu niijĩgũ, tee tiiwá. Āpěrá cúa bue-
rigue macārĩþure buenunusedu-
gariwũ. ²¹Yũũ teero tiirére Cõã-
macũye queti jóaripũþũ biiro
jóanoã:

Cũũye quetire sicato masĩ-
hěrãrẽ wedenoãdacua.

Cũũyere cúa tũorĩriguere
tũomasĩãdacua, ^a

jĩ jójanoã.

**Pablo “Romapũ wáadũgaga” jĩ
wácũrigue**

²²Yũũ teemacārĩþũ buewaru-
cujĩgũ, mũã þũtopũ wáamasĩri-
wũ ména. ²³Atitóre teemacārĩþũ-
re bueyapanoã. Teero tiigú, ti-
bũrecopũ mũãrẽ ñadũgarigũ ni-
jĩgũ, ²⁴Espaņapũ wáagu, mũã þũ-
topũ netõwáguda. Mũãrẽ ñña,
ũseni, péero niigũda. Too síro Es-
paņapũ yũũ wáari, mũã yũũre ti-
ápudũgari, ãñunetõjõããdacu.
²⁵Yũũ Jerusalépũ wáagudũ tiia
ména. Too macãrã Jesuré padeo-
ráre tiápugũ, niyeru néewabosa-
gu tiigúda. ²⁶Jesuré padeorã Ma-
cedonia, Acaya dita macãrã niye-
ru néorira niiwã. “Jerusalépũ
niirã bóaneõrãrẽ Jesuré padeorã-
re ticocoadã”, jĩrira niiwã.
²⁷Cúa wácũrõmena “ticocoadã”
jĩrira niiwã. ãñurõ tiirã teero jĩ-
rira niiwã. Judíoa Jesuyé quetire
wederémēna judíoa niihěrãrẽ ti-
ápuwa. Judíoa niihěrã Jesuré pa-
deoĩrã, cúaã Cõãmacũ “ticogu-

da” jĩrĩguere ñeerira niiwã. Tee-
ro tiirã, cúa cũorémēna judíoape-
re tiápuro booa. ²⁸Yũũ tee niye-
rure Jerusalén macãrãrẽ ticotoa-
gu, Espaņapũ wáagu, mũãrẽ ñña-
netõwáguda. ²⁹Biuro wácũã: Yũũ
múa þũtopũ jeari, Cristo yũũme-
na niijĩgũ, mũãrẽ cũũ ãñurõ tiiré-
re ticonemogũdaqui.

³⁰Yáa wedera, mũãcã Jesucris-
tore padeóa; Espĩritu Santo marĩrẽ
cãmerĩ maĩrĩ tiii. Teero tiirã, yũũ
Cõãmacũrẽ sãĩrõbirora mũãcã sãĩ-
ápuya. Yé maquẽ niãdarere bayi-
ró sãĩbosáya. ³¹Biuro sãĩbosáya:
“Judeapũ niirã Jesuré padeohéra
Pablora ññaarõ tiirĩjããrõ. Teero
biuro Jerusalén macãrã Jesuré pa-
deorã Pablo cúaãrẽ néewaadarere
useniremena ñeeãrõ” jĩ sãĩbosá-
ya. ³²Yũũre ãñurõ wáari, Cõãma-
cũ boorĩ, mũã þũtopũ usenireme-
na jeagudacu. Toopũ yeerisãgũda-
cu. ³³Cõãmacũ ãñurõ niirecutirere
ticogú mũã niipetiramenã niãrõ.
Teerora tiáro.

**Roma macãrãþure
ãñuduticorigue**

16 ¹Sicõ Jesuré padeogó
múa þũtopũ wáago tiio.
Coo wãmecũtiyo Febe. Cenrea
macãrã Jesuré padeorĩ põna ma-
cãrãrẽ tiápura menamacõ niio.
²Múa Jesuré padeorã usenireme-
na coore bocaya. Marĩ Jesuré pa-
deorãrẽ ãñurõ bocaro booa. Co
þure tiápucõ. Yũũcãrẽ tiápu-

^a15.21 Isaías 52.15.

yo. Teero tiirá, coore apeyenó d̄sarí, ticowa.

³Aquila, c̄ñ n̄mo Priscila ãñuãrõ. Ȳñ Jesucristoyere bueri, c̄ñcã ȳñre bueapuwa. ⁴Ãp̄erã ȳñre s̄ãd̄ugári, c̄ñcãrẽ s̄ãr̄iquiopacari, ȳñre tiíapuwa. C̄ñã teero tiiriguere ȳñ d̄ic̄ ãsenire ticoria; niipetira judíoa niih̄erã Jesuré padeorácã ãsenire ticooya.

⁵Jesuré padeorí põna macãrã c̄ñãya wiip̄ ñeãrãcã ãñuãrõ. Æp̄i ȳñ maĩḡú Epeneto ãñuãrõ. C̄ñãrã Asia ditap̄re ãp̄erã s̄ugero Cristore padeos̄guériḡu nií.

⁶Maríacã ãñuãrõ. M̄ãrẽ tiíapugo bayiró padebosaayigo.

⁷Yáa wedera Andrónico, Junias ãñuãrõ. C̄ñcã ȳñmena peresuwiip̄ niíwã. C̄ñã ȳñ s̄ugero Cristore padeoríra niíwã. Jesús c̄ñyere wededuti-ḡu beserira c̄ñãrẽ “ãñurá niíyã” j̄ñãyira.

⁸Marí Õp̄rẽ padeogú ȳñ maĩḡú Ampliato ãñuãrõ.

⁹Urbano marímena Cristoye quetire wedegú ãñuãrõ. Teero biiri ȳñ maĩḡú Estaquis ãñuãrõ.

¹⁰Apeles ãñuãrõ. C̄ñã Cristore ãñurõ padeogú nií. Niipetire c̄ñã tiirere ñnarã, “Jesuré ãñurõ padeogú nií” j̄ñ ññãya.

Aristóbuloya wii macãrãcã ãñuãrõ.

¹¹Yáa wedeḡu Herodiõn ãñuãrõ. Teero biiri Narcisoya wii macãrã marí Õp̄rẽ padeorá ãñuãrõ.

¹²Trifena, Trifosa marí Õp̄yere bayiró paderá ãñuãrõ. Æsã maĩḡó Pérsida marí Õp̄yeyequẽ bayiró peti padeogú ãñuãrõ.

¹³Rufo ãñuãrõ. Niipetira c̄ñãrẽ “marí Õp̄rẽ ãñurõ padeoí” j̄ñyã. C̄ñã pacocã ãñuãrõ. Coore ȳñ pacore tiiróbiro ññã.

¹⁴Asíncrito, Flegonte, Hermes, Patrobas, Hermas, ãp̄erã Jesuré padeorá c̄ñãmena niirã ãñuãrõ.

¹⁵Filólogo, Julia, Nereo, teero biiri c̄ñã bayio, Olimpas, niipetira Jesuré padeorá c̄ñã p̄t̄op̄ niirã ãñuãrõ.

¹⁶Múã cãmerí maĩrémena ãñudutiya. Niipetira Cristore padeoré põnarí macãrã m̄ãrẽ ãñuduticoya.

¹⁷Yáa wedera, múã padeorere ññorãnorẽ, m̄ãrẽ batanucãjeari tiibuyéranorẽ ññamasñã. C̄ñã m̄ãrẽ buerigue maquẽrẽ buerigua. Teero tiirá, c̄ñãnorẽ t̄oríjãwa. ¹⁸C̄ñãno marí Õp̄u Cristo booró tiirá mee tiicúa; c̄ñã boorẽpeti tiirá niicua. C̄ñã ãñurõ wedesemeniremena diamacú wedesera tiiróbiro wedesecua. Bayiró peti ãñurõ t̄omasíbayiherare j̄ñditoremena padeorí tiijãcua. ¹⁹Múãpeja ãñurõ Jesús booró tiirá tiíayiro. Niipetira

múãrẽ teero jĩĩya. Teero tiigú, múãmena bayiró useniã. Múãrẽ ãñurépere tiimasírĩ boosãã; ñãñarépere tiimasírĩ booría. ²⁰Múã ãñurépere tiimasírĩ, péerogã siro Cõãmacũ ãñurõ niirecutirere tico-gú múãrẽ Satanárẽ docacũmubosari tiigúdaqui. Jesucristo marĩ Òpũ múãrẽ ãñuré ticoaro.

²¹Timoteo yũmena Jesuyé quetire wedegú múãrẽ ãñuduticoi. Yáa wedera Lucio, Jasón, Sosípa-ter cúãcã múãrẽ ãñuduticoya.

²²Yũ marĩ Òpũrẽ padeogú atipũré Pablöre jóabosagũ múãrẽ ãñudutia. Yũ wãmecutia Tercio.

²³Gayo múãrẽ ãñuduticoi. Jesuré padeorí põna macãrã cũũya wiipũ neãrucuya. Yũ Pablo ti-wiipú cãniã. Erasto atimacá macãrã paderáre wapaticotegũ ãñuduticoi. Teero biiri ãpĩ Jesuré padeogú Cuarto ãñuduticoi.

²⁴Jesucristo marĩ Òpũ múã niipetirare ãñuré ticoaro. Teerora tiiáro.

Pablo useniremena jóayaponorigue

²⁵Marĩ Cõãmacũrẽ “ãñunetõ-jõãĩ” jĩĩãda. Yũ cũũye quetire ãñurére bueri, teero biiri yũ Jesucristo marĩrẽ tiibosáriguere wederi, cũũ múãrẽ nemoró padeorí tiimasíqui. Yũ wederé ma-querẽ too sũguero macãrãpũ tuo-masíriryira; yoari masĩña manirigue niiriro niiwũ. ²⁶Atitópere Cõãmacũ cũũyara profetaye jóariguemena niipetire põnarĩ macãrẽ masírĩ tiiquí. Cõãmacũ cãtirucugũ cũũ netõnére quetire wededutiqui, basocá cũũrẽ padeoáro jĩĩgũ, teero biiri cũũ boorépe tiiáro jĩĩgũ.

²⁷Cõãmacũ sícũrã niigú niipetirere masípetigũre “ãñunetõ-jõãĩ” jĩĩãda. Jesucristo tiiápuro-mena Cõãmacũ niirecutirere wãcũrã, teerora jĩĩrucujããda. Teerora jĩĩãda.

Nocõrõrã jóaa.